

Magyar sztrájk törvény.

Újévi beszédében sztrájk törvény készítését helyezte a magyar kormány elnöke kilátásba. Beszédének ez a része a következőképen hangzik:

„Nézetem szerint azoknak az egészséges, erőteljes önkormányzati szerveknek, melyekben a munkásosztály jövő fejlődésének alapjait látom, azoknak kell nyíltan, bevallottan, a törvény által biztosított lehetőség mellett, de a törvényben szabályozott felelősség mellett is foglalkozniuk a sztrájk kérdésével is. Csakis ha egyfelől nyíltan elismerjük a munkásnak azt a jogát, hogy összebeszélés útján szervezkedjék a munka megszüntetésére és a munkamegszüntetés presszionális eszközeivel igyekezzék sorsán javítani, csakis, ha egyfelől e jogát nyíltan elismerjük és másfelől megfelelő sztrájk törvénnyel a mások jogait, a mások szabadságát sértő visszaéléseket megtoroljuk és ha a sztrájkmozgalom vezetőire kellő jogkör mellett, kellő felelősséget is ruházunk, csak akkor nézhetünk megnyugvással hazai iparviszonyaink jövő fejlődése elé.”

Hogy egy országban, amelyben nincsen törvénybe iktatva az egyesülési jog, törvénybe legyen iktatva annak korlátozása, ez ismeretlen tudunkkal az egész világ legiszlaturájában. Mert a sztájkhoz való jog nem egyéb, mint az egyesülési szabadsághoz való jog. És ahol hiányzanak a törvényes biztosítékok az egyesülés szabadsága terén, ott nem lehet törvényes biztosítékokat alkotni annak valamilyen irányú korlátozása tárgyában sem.

Mindaddig tehát, míg valahol törvénybe iktatott egyesülési jog – beleértve az egyesülésnek munkabeszüntetésre irányuló válfaját is – nincs, ott sztrájk törvényt alkotni – jogilag tekintve a dolgot – legalább is korai.

De közgazdasági oldalról nézve a dolgot, még meglepőbbnek mondható a miniszterelnök nyilatkozata. Mert nálunk sokkalta nagyobb ipari államok sem tartották szükségesnek sztrájk törvény alkotását. Senki sem mondhatja, hogy Németország nem mutat olyan merész ipari lendületet az utolsó félszázad alatt, amilyenre mi csak a legnagyobb irigységgel tekinthetünk. És Németország mégsem tartotta szükségesnek, hogy sztrájk törvény alkotásáról gondoskodjék és a birodalmi gyűlés az erre vonatkozó javaslatokat több ízben elvetette.

Bármilyen szándék vezette is Tiszát, beszéde aktuálissá tette nálunk ezt a kérdést és alkalmat ad nekünk, hogy ismertessük azokat a tételes szabályokat, amelyeket eddig néhány ipari állam alkotott.

I. A modern sztrájkjognak – és mindjárt hozzátehetjük: a sztrájk-szabadságnak – igazi hazája Anglia. Az angol sztrájkjogot az 1906 december 21-i törvény – Trade Disputes Act – szabályozza. Ez az első törvény, mely nemcsak az általános egyesülési szabadságra vonatkozik, hanem a speciális jogot tartalmazza ipari viszályok keresztülvitelére és *kifejezetten törvényesnek ismeri el őrsemek felállítását sztrájk esetén, békés sztrájkposztok állítását.*

Ez a törvény természetesen hosszú és heves harcok eredménye. Az angol jog is csak 1876 óta ismeri el a szakszervezetek létjogát törvényben. Ámbár az egyesülési jog Angliában már 1824 óta törvényben fennáll, félszázadon keresztül a bíróságok üldözték a sztrájkba lépő munkásokat. Az angol szokásjog a sztrájkot félszázadon át „bűnös összeesküvésnek” (criminal conspiracy) minősítette. A szokásjog szerint minden törvényes cselekmény, ha eszközei törvénytelenek, vagy minden törvénytelen cselekmény, legyenek bár eszközei törvényesek, tiltva van. Ezt a szokásjogot fordították az angol bíróságok félszázadon keresztül a sztrájkolók ellen. Jóllehet tehát, az összebeszélések önmagukban meg voltak engedve, amennyiben ezek az összebeszélések harmadik személyek érdeke ellen irányultak, törvénytelen cselekmény éknek minősítettek és büntetőjogi üldözést vontak maguk után. Ilyen módon az 50–60-as években egészen általánossá vált az angol bíróságoknál az a gyakorlat, mely a sztrájkot a „criminal conspiracy” fogalma alá sorozta.

Érdekes, hogy ez az egész joggyakorlat, sőt az összes angol törvények 1799 óta mindannyian a nemzeti ipar védelmére hivatkoztak a sztrájk üldözésénél és így a magyar kormány elnökének indoka teljesen egyezik azon angol törvény indokával, mely 1799-ben keletkezett.

Ezernyolcszázhetvenhatban törvényileg ismertetvén el a Trade-Unionok létjoga, a munkások rendkívül heves agitációt indítottak meg azon joggyakorlat ellen, amely a sztrájkot büntetendő cselekménynek minősítette. Gyűlés gyűlést ért, a munkássajtó megizmósodik és lassanként a közönség is a munkásság pártjára kezd állani. Az agitáció eredménnyel járt, az ez időtájt hozott Conspiracy and Protection of Property Act kimondja, hogy „két vagy több személy összebeszélése vagy egyesülése oly célból, hogy valamely munkások és munkaadók között támadt vita az előbbieik javára dőljön el, büntelődik nem üldözhető.”

Ez a törvény tehát véget vetett a sztrájk büntetőjogi üldözésének. De a konzervatív szellemű angol bíróságok most a *polgári jog* alapján támadták meg a szakszervezeteket. A szakszervezetek üldözésének új, az előzőnél nem is kíméletesebb módja keletkezett a

sztrájkolóknak, illetve szakszervezeteknek a *magánjogi felelősség alapján való* üldözésében. Legjobban szembeötlik ez a híres Taff Vale-féle esetben, amelynél a bíróság a szakszervezet vagyoni jogi felelősségét megállapította és amely döntés új harcoknak vált kiindulási pontjává.

Maga az az eset a következő: A Taff Vale vasúti társaság pert indított a vasúti alkalmazottak társasága ellen az 1901. évben Cardiffban kitört sztrájk alkalmával. A vasúttársaság azt követelte az elsőfokú bíróságtól, hogy bocssáson ki tiltó rendeletet a vasúti alkalmazottak társasága, a főtitkár és a cardiffi titkár ellen, amelyben megtiltja nekik: „hogy a vasúti társaság pályaudvarait, ezek környékét vagy az ezekhez vezető utakat, vagy a munkások lakásait, vagy a dolgozni akaró munkásokat megfigyeljék, vagy sztrájkörökkel megszállják, azzal a célzattal; hogy a társaság munkásait rábeszéléssel vagy más eszközökkel, a munkavállalástól visszatartsák.” A tilalommal egyidejűleg még úgynevezett „other relief” is kézbesítették a titkároknak, amely a titkár személyében kártérítésben marasztalta az alkalmazottak szervezetét. Ez főlebbezéssel élt és a főlebbezési bíróság megváltoztatta az ítéletet és felmentette a szervezetet a kártérítési kötelezettség alól. A vasúttársaság panaszra folytán az ügy a lordok háza elé került, amely az első bírói ítélet értelmében döntött. A szakszervezetek jogképességére célozva, lord Halsbury többek között a következőket mondta: „ha a törvényhozás olyan jogalanyt teremtett, amely tulajdont szerezhet, hivatalnokokat alkalmazhat és kárt okozhat, akkor én úgy gondolom, impliciter úgy is rendelkezett, hogy ez a jogalany a ő tekintélye alatt és segélyével okozott kárért felelősséget is tartozik”.

A lordok háza 23 ezer font sterling kártérítésben marasztalta el a vasúti munkások szervezetét, amelyet ez ki is fizetett. Ez az ítélet alkalmat adott a többi vállalatoknak is, hogy egyre-másra kártérítési pert tegyenek folyamatba a szakszervezetek ellen. A szakszervezeti kongresszusok, a szakszervezetek és a szakszervezetek konföderációi állandó agitációt indítottak a sztrájkjog törvényes elismerése érdekében. 1904-ben Dilke és Keir Hardie ilyen tárgyú törvényjavaslatot terjesztettek a parlament elé, amely ezt azonban elvetette. Ok évről-évre megismételték az indítványt. Az új választásokból kikerült parlament előtt 1906-ban királyi trónbeszéd jelentette be a törvényes szabályozás szükségességét. A kormány által beterjesztett tervezethez Sir Charles Dilke két módosítást ajánlott, és pedig: a sztrájkórállás, ha ez békés módon történik, legyen megengedve, továbbá a kollektív szerződésnek a szakszervezeti tisztviselő vezetése alatt bekövetkező megszűnése ne vonja maga után a szakszervezet vagyoni jogi felelősségét. Ezek el lettek fogadva.

A tárgyalások folyamán – a második olvasásnál – egyik képviselő azt indítványozta, hogy ne csak a szakszervezeteknek, hanem a vállalkozóknak is legyen joguk békés sztrájkposztokat felállítani. Ez a módosítás is elfogadást nyert. A törvényjavaslat harmadik olvasásánál lord R. Cecil indítványozta, hogy a törvény ne terjedjen ki a mezőgazdasági munkásokra és indokul hivatkozott az ír mezőgazdasági bojkottra. Miután a bojkottmozgalom a bérlők műve volt és nem a munkásoké, javaslatát elvetették. Miután továbbá a munkáspárt egyik tagja, Schackleton rámutatott arra, hogy 1875 óta a szakszervezetek hatalmának növekedésével a munkaviszonyok is békésebb alakulatot nyernek, Balfour, az ellenzék vezére emelkedett szólásra és kijelentette, hogy a munkásszervezetek vagyonának védelme iránt való szükségesség és az a mértékletesség, amellyel az angol nép jogosítványaival él, őt is a javaslat elfogadására indítják.

A lordok háza 1906 november 12-én tárgyalta első ízben a javaslatot. A lordkancellár után az ellenzék vezére, Marquise of Lansdowne, szólt a javaslatról, mely sok személynek tönkretételt, fájdalmat és gondot hoz, de amely ellen a munkaadók a kisujjukat sem mozgatták és így megszavazása ellen mit sem lehet tenni. Több lord a javaslat ellen beszélt, mások – köztük Soutwark püspöke – a javaslat mellett. Lord Balfour módosító indítványát, hogy a sztrájk-órallítás csak akkor legyen megengedve, ha ez békés és indokolt „peaceably and reasonably” a lordok háza elfogadta. Ehhez az alsóház is hozzájárult. A szentesítés még ugyanezen évben bekövetkezett.

A nagyfontosságú törvény szövege magyar fordításban a következő:

Törvény a szakszervezetek és ipari viszályok szabályozásáról. 1906. december 21.

1. §. A következő pont, mint új pont szúrandó be a büntetendő egyesülről és a tulajdon védelméről alkotott 1875. évi törvény (Conspiracy and Protection Act 1875.) harmadik fejezetébe:

Olyan cselekmény – amely két vagy több személy összebeszélése vagy szövetkezése által követték el, amennyiben ipari munkaviszályokra, vagy ezek végrehajtására vonatkozik, – polgári per tárgya sem lehet, amennyiben az ilyen összebeszélés vagy szövetkezés nélkül sem képezhetné polgári per alapját.

2. §. 1. Egy vagy több személynek törvényesen megengedettik, hogy saját szándékukból, vagy valamely szakszervezet, vagy egyes vállalkozó vagy cég megbízásából valamely sztrájk keresztülvitele vagy sikere érdekében, a háznál, a ház közelében vagy a téren vagy közelben tartózkodják, ahol valaki lakik, dolgozik, vagy iparát folytatja, ha ez a tartózkodás csupán azon célzattal történik, hogy

békés módon tudósítást szerezzen, vagy nyújtson, vagy *téliés módon valakit rábeszéljen, hogy ez munkába álljon vagy a munkát beszüntesse.* 2. Az 1875. évi a büntetendő' egyesülésről és a tulajdon védelméről alkotott törvény 7-ik szakasza jelen törvénnyel hatályát veszti és pedig a „ott vagy közelben tartózkodik” („attending at or near”) szavaktól a szakasz végéig.

3. §. Valamely személy által a sztrájk előmozdítására vagy keresztülvitelére elkövetett cselekmény nem von büntetőjogi felelősséget maga után, csupán azért, mert más személyt arra is bírt, hogy ez bérszerződését megszegje (to break a contract of employment), vagy csak azért, mert ez a cselekmény más személy üzemébe, üzletébe vagy foglalkozásába vagy más személynek vagyona vagy munkája felett való szabad rendelkezési jogába való beavatkozást jelent.

4. §. 1. Egy bíróság sem járhat el olyan perben, melyben valamely munkásszervezet vagy munkaadószervezet ellen, vagy tagjai vagy tisztviselői ellen kártérítés követeltek azon a címen, hogy a kár a szervezet által vagy annak érdekében követtetett el. 2. Ezen pont rendelkezései a szakszervezeti törvény (Trades Unions Act 1871. 9. pont) által megjelölt esetekben a bizalmiférfiakra (trustees) nem vonatkoznak, kivéve olyan károkozás esetét, mely a szakszervezet által vagy a sztrájk érdekében okoztatott.

Az 5. §. 1. A törvény idézésének módjáról, 2. a trade-union kifejezésről (beleérti a fiókszervezeteket is) és 3. a törvény egyes kitételeinek „munkaviszály”, „munkás” értelmezéseiről rendelkezik.

Ezek szerint a törvény két legfontosabb elvét a második és a negyedik szakaszok tartalmazzák. A második szakasz a békés sztrájkörök (peaceful picketing) felállítását engedi meg, a negyedik szakasz pedig megszünteti a szakszervezetek vagy azok tisztviselőinek vagyoni jogi felelősségét és ezt pusztán az adminisztratív hatáskörükben elkövetett jogügyletekre, vagyis az általános magánjogi felelősségre szorítja.

Ez a törvény egyúttal az első az egész kultúrvilágban, mely törvénybe iktatja a sztrájkörök állításának jogát (picketing).

A sztrájk hivatalos elismerése külső formájában is kifejezésre jut. London utcáin gyakran látni sztrájköröket fehér karszalaggal, amelyen vörös betűkkel olvasható: „picketing”.

Az 1906. évi sztrájktörvénnyel azonban még nem záródott le az angol szakszervezetek alkotmányjogi küzdelme.

Egy Osborne nevű vasúti hordár perrel támadta meg az Amalgamated Society of Railway Servants nevet viselő szervezetét. A bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Trade Unionok politikai célokra

díjat nem szedhetnek és ilyen értelmű tilalmat is bocsájtott ki Osborne keresete alapján. A Trade Unionok ugyanis a választási költségek és a képviselők fizetésének fedezésére évente 2 d. (mikor később a képviselők is fizetést húztak az államtól 1 d.) járulékot szedtek fejenként. Az Osborne-perben hozott tilalom folytán a szakszervezetek nem alkalmazhattak a nem fizetőkön kényszert, minek folytán a jövedelmek gyéren folytak be, ami a szervezetek erejét gyöngítette.

1913-ban csak a Labour Party támogatásával bírván a többséget a kormány, utóbbi kénytelen volt ezen a bajon segítő törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé, mely 1913-ban törvényerőre is emelkedett.

Az „Osborne ítélet”-tel ellentétben az új törvény megengedi a Trade Union-oknak, hogy politikai célokra járulékot szedjenek, ha ezt a többség elhatározza, de ha a kisebbség tagjai továbbra is ellenkeznek, ezen kötelezettség alól feloldandók.

A törvény azonban nem váltotta be a Labour Party reményeit, mert ezek az „Osborne Judgment” teremtette helyzet teljes megváltoztatását kívánták. A konzervatívek megelégedetlenek, mert a kisebbség jogai szerintők nincsenek eléggé megvédve.

Ennek megértéséhez ismerni kell a Trade Union-ok összetételét. A Trade Union Congress 202 Trade Union-t, 1.662,163 taggal egyesít, tehát egynegyedét az összes angol Trade Union-oknak, melyek száma 1911-ben 1.168 volt 3.010,346 taggal. Ez a T. U. Congress sok éven át ellensége volt a szocialista áramlatnak, sőt mindenféle parlamenti képviselőnek is. Annak a felfogásnak hódoltak, hogy a Trade Union-ok ipari és nem politikai egyesületek, amelyek boldogulásukért bérharcokban és nem politikai téren küzdenek. Es ma is a tagok tekintélyes része ezen a nézeten van. A szocialista ideálok azonban mindinkább terjedtek körükben és az ifjabb tagoknak sikerült az öregektől a vezetőszerpet magukhoz ragadni. A Trade Union Congress által 1900-ban Phymouth-ban összehívott értekezleten azután sikerült a szocialista egyesületek segítségével a Labour Party-t megalapítani. Ez a párt ma 141 Trade Union-nak (1.501,783 taggal) és két szocialista egyesületnek: az Independent Labour Party-nak és a Fabian Society-nek (a kettőnek együtt 31,404 tagja van) és 149 Trade Councilnek és Local Labour Party-nak a parlamenti képviselője. Tulajdonképeni ereje azonban a Trade Union-okban és nem a szocialista egyesületekben van. Negyven mandátummal bír, ebből 32 esik a Trade Union-okra, 7 az Independent Labour Party-ra és 1 a Fabian Society-ra.

Ezek után érthető, hogy a munkásság politikálását elvből hely-

telenítő konzervatívok miért akarják a politizálásra nem hajlandó kisebbséget az erre irányuló kényszer ellen védeni, különösen miután helyenként a Trade Union-okba való belépés nem önkéntes, hanem kötelező.

Ha az új törvény nem is változtatta meg teljesen az „Osborne Judgment” által teremtett helyzetet, hatása majdnem olyan lesz, mert a Labour Party befolyása nőni fog és a Trade Union-ok tagjait minden eltérő politikai felfogásuk ellenére is azonosítani fogják a párttal.

Mindkét részről jelentős az egyik módosítás, amelyet a Labour Party egy tagja indítványára fűztek a harmadik paragrafushoz. Ennek erejénél fogva a kisebbségnek az a tagja, akik azért, mert a többség határozatát visszautasította, a vezetőség jogaiban háborgat a Friendly Society-kat nyilvántartó Hivatalhoz fordulhat panasszal. A kisebbség jogait ez az intézkedés teljesen megvédi, de a Trade Union-oknak is javukra lesz. Eddig u. i. gyakran megtörtént, hogy valamelyik munkaadó, hogy valamelyik a Trade Union-nak bajokat okozzon, ellene egy megvesztegetett tag által a saját költségére hosszas pert folytatott. Ennek az állapotnak most az új törvény véget vetett.

II. Míg Angliában a szervezett munkások hatalmas erejének nyomása alatt a sztrájk szabadság törvényben biztosított, Amerikában – ahol európai értelemben vett munkásszervezkedésről csak néhány év óta lehet szó – a trustok kezében koncentrált mamuthőke legázolja a munkások egyesülési szabadságának elemi jogait is. Rooseveltnak, a trustok elleni harca teljes kudarccal végződött és csakis az új politikai pártfordulattól remélhető, hogy az a trustok hatalmát megtöri és egy európai értelemben vett szociális törvényhozást fog az Unióban megteremteni. Magának a szakszervezeteknek a jogi helyzete is igen bizonytalan még (Kulemann: Die Berufsvereine 6-ik kötet 6-ik oldal. 1913-iki kiadás). A polgári háborúig a munkások egyesüléseit az amerikai bíróságok az Összeesküvés – conspiracy – fogalma alá vonták, még pedig nemcsak sztrájk vagy fenyegetés eseteiben. Pusztán az egyesülés büntető úton üldözött. Csakis 1867 óta ismerik el a bíróságok a szakszervezetek létjogát és jogi személyiségét és csak 1886 óta van az egész Unióra kiterjedő törvény, hogy jogokat szerezhetnek, ha magukat a hivatalos regiszterbe bevezetik.

De nincs törvényben elismerve egyúttal a sztrájkjog is. A szövetségi főtörvényszék szerint: a szakszervezet alakításához való jog nem foglalja magában a munkabeszüntetéshez való jogot és egy 1898. június 1-én kelt kongresszusi határozat szerint csak olyan szervezet vezethető be a regiszterbe, amelynek alapszabályai szerint a

tagságot azok elvesztik, akik sztrájk, bojkott vagy kizárás idején mások ellen erőszakot követnek el, vagy fenyegetés által másokat a munkától visszatartani iparkodnak. Viszont az egyesület nem felelős az egyes tagok cselekedeteiért.

Egyébként az Unió némely állama törvényben is biztosítja a sztrájkhoz való jogot, míg mások a sztrájkot tiltják, de egyúttal tiltják ezek a munkaadóknak fekete-listák vezetését is. Más államok csak a vasúti munkásoknak tiltják a sztrájkbalépést. Egyes államok a békés sztrájkposztok állítását, vagy a rábeszélést is megengedik, de a bíróságok sok államban ezt alkotmányba ütközőnek nyilvánították és érvénytelennek jelentették ki.

Általában – jegyzi meg Schwittau, szt.-pétervári tanár – (az alantikban részben az ő: „A gazdasági harcok formái” c. könyvének ismertetését követjük) soha Angliában vagy máshol olyan kíméletlenül nem jártak el sztrájkolók ellen, mint Amerikában. A bírói döntések rendszerint kiemelik, hogy a munkabeszüntetés, vagy másokat erre való rábeszélés önmagában nincs tiltva. Sőt több bírói ítélet a sztrájk-örök felállítását (picketing) sem tartja a common law-ba ütközőnek. De ezen elvi kijelentések a papíron maradnak, a valóságban a legdurvább legázolását találjuk a sztrájkolóknak.

Míg valamely vállalkozó munkásai lépnek sztrájkba, rendszerint nem is indul meg ellenük eljárás. De ha a sztrájk sikere érdekében más vállalatok munkásai is csatlakoznak a sztrájkhoz, ebben az amerikai joggyakorlat már harmadik személy részéről jövő kényszerrel lát és büntető úton üldözi. A *szimpátiasztrájk* tehát sok államban törvénybeütköző cselekmény.

Ugyancsak törvénytelennek minősíti a joggyakorlat azt a sztrájkot is, melynek célja, hogy a munkaadó csak szervezett munkást alkalmazzon (ú. n. zárt üzem, closed shop); következésképpen valamely szakszervezetnek vagy tisztviselőjének beavatkozása a bérvizsályba szintén tilalmaztatik.

Ha tehát a bírói döntésekben nagyhangú szavalatokat találunk is az amerikai szabadságról, a valóságban a szervezetek állandó üldözésével találkozunk.

Különösen egy speciális angol eredetű intézmény, az ú. n. injunctio intézménye az, mely alkalmas arra, hogy a munkásokat jogaikért vívott küzdelmükben megbénítsa.

Erről az angol intézményről Sámuel *Gompers* a szakszervezetek nemzetközi központjához intézett jelentésében (1911.) a következőket írja (1. IX. nemzetközi jelentés a szakszervezetek mozgalmáról, 208. oldal):

„Némely bíró bizonyos gazdasági, személyes és politikai érdekek

szolgáltatásban túlhelyezi magát az egyes törvényhozói testületek akaratán, hogy a nép jogait elkobozza. Ítéleteik a legnagyobb pártosságot mutatják, a legkisebb formai ok alapján az egyes államok törvényeit „alkotmányellenes”-nek minősítik. Ezek a bírák az ú. n. Equity Court-oknál (talán olcsósági törvényszékeknek lehetne működésük alapján nevezni), csak az angol jog által ismert u. n. „tilalmakat” (injunction) bocsájtanak ki, ha valahol sztrájk van vagy valahol sztrájk készül és ezt büntetőjogi következmények terhe alatt eltiltják. „Felbátorítva a szemérmetlen módon történt kiterjesztésétől hatalmuknak, oly munkásokkal szemben, kik a vállalkozókkal bérharcban állanak, írja Gompers – ezek a bírák az Equity-courts nem pontosan körülírt tevékenységét más személyekre is elkezdték kiterjeszteni, hogy (ha munkásokról volt szó) más személyeket is a beszéd, sajtó, petitio vagy egyesülés terén megillető jogaikban korlátozzanak és ilyen módon a munkásokon kívül mások szabadságába is beavatkozzanak.”

Lényege tehát az amerikai bíróságok eljárásának, hogy sztrájk esetleges utólagos büntetőjogi üldözésén kívül végzéseket bocsájtanak ki a sztrájk megkezdése vagy sztrájkörök felállítása ellen. Ez az eszköz az „injunktion” a kormányok leghatalmasabb fegyvere a munkásság elleni harcban.

Az injunctio intézménye régebben Angliában is előfordult ugyan, igen kivételes esetekben, azonban az Unióban 1894 óta, a nagy vasúti sztrájk óta, a rendes eszközök közé tartozik.

Mi módon lesz az injunctio felhasználva sztrájkok ellen, G. Schwittau idézett könyve nyomán egy-két esetet fogunk felsorolni: Egyike a legnagyobb munkaadó-szervezeteknek a nyomdatulajdonosok szövetsége, a Franklin Union, 4 szakszervezettel kollektív szerződést kötött. Ennek lejártával a szerződés csendes megegyezés alapján még további két évre meghosszabbított. Ennek elteltével a Franklin Union határozata alapján a szerződés felbontatott. Nyilvánvalóan a szerződést a munkások meg nem felelőnek tartották. Összegyülekeztek és igényeik jegyzékét átadták a munkaadóknak és sztrájkra készültek. A munkaadók a bírósághoz fordultak és injunctio-t eszközöltek ki, mely megtiltotta a szakszervezet tisztviselőinek és a mozgalom vezetőinek, hogy a nyomdászok ügyébe valami módon beavatkozzanak és a vállalkozókat bármely irányban is befolyásolják vagy terveikben korlátozzák őket. Két hó elteltével egy csikágói bíró, Jesse Holdon a neve, elítélte a *szakszervezetet* 1000 dollár büntetésre, „mert a szervezet élén álló személyek az injunctio-t megsértették mivel a sztrájkposztok állításában résztvettek és a sztrájkolók között segélyt osztottak ki.”

Ugyanilyen módon járt el a bíróság egy St.-Louis-ban készülõben lévõ sztrájk ellen is.

Az amerikai újságok a bíróságok ellen fordultak. Az egyik lap az eljárást injunction-nel való kormányzásnak nevezte („government by injunction”) és ez a kifejezés azóta átment a sajtóba a reakcionárius irányzatok jellemzésére. Amerika munkásai között ezen joggyakorlat megszüntetésére erõs mozgalom indult meg, az u. n. „anti-injunction-movement.” Megjegyzendõ, hogy az injunction az ellenfél meghallgatása nélkül lesz kibocsájtva. Törvényjavaslat is készült már több ízben az injunction középkori eredetû intézményének a munkásmozgalomban való megszüntetése tárgyában, de a szenátusnál nem tudott keresztülhatolni (Kulemann i. m. 6. köt. 7. oldal).

Az injunction egyúttal gyorsított bûnvádi eljárás is, melynél esküdtek nélkül ítél a bíróság. A vád, hogy a tilalom megszegése által megsértetett a bíróság tekintélye és ez büntetendõ cselekmény. Az esküdtek eliminálása által aztán sikerül a sztrájkolok vezetőire súlyos büntetéseket kiszabni.

Az injunction-nek a sztrájkolok ellen való felhasználása körül nemcsak a politikusok, hanem a jogászok körében is élénk irodalmi harc van. „Sokan – írja a legkiválóbb amerikai jogászok egyike Crosby – és nem egy bíró is, abban a nézetben vannak, hogy az injunction olyan dologba avatkozik bele, ami még végre sincs hajtván. De ez abszurdum (this is nonsense). Az injunction nem vonatkozhatik olyan cselekményre, ami még meg sem történt. Ha pedig a cselekmény végrehajtatott, csak az esetben büntethetõ, amily esetben az tiltott cselekmény.” Az a bíró, aki injunctiont bocsájt ki, Crosby szerint a törvényhozó hatáskörébe avatkozik.

Az American Federation of Labor és más szervezetek agitációja mind nem tudták elérni az injunction beszüntetését vagy hogy a kibocsájtás elõtt a másik fél is meghallgattassék. Virginia állam parlamentje mégis legalább annyit tett, hogy meghatározta törvényileg a kiszabható büntetés maximumát, az Egyesült Államok legfõbb bírósága azonban még ezt a korlátozást is az alkotmányba ütközõnek jelentette ki és a bírói hatalomba való avatkozásnak deklarálta.

III. Nincs igazi sztrájk szabadság Németországban sem. 1865-ben ugyan törvénybe iktatták az egyesülési jogot, de a munkások egyesülései elé a legkülönbözõbb ürügyek alatt akadályokat gördít a hatóság. A sztrájk, bár nem üldöztetik, de a hatóságok értelmezése szerint: iparossegédeknek, földmunkásoknak, matrózoknak, cselédeknek és vasúti tisztviselõknek sztrájkba lépni tilos.

De ha az alkotmány szerint az ipari munkásoknál a sztrájk és az egyesülés büntetlen is, a valóságban egy sztrájk Németország-

ban nagy risikóval van egybekötve. A hatóság minden elképzelhető akadályt gördít a sztrájkolok elé és a sztrájkörök felállítását – ami nélkül sikeres sztrájk nem képzelhető, mert hisz ezek világosítják fel az arról tudomással nem bíró szaktársaikat – több bíróság büntetendőnek nyívanította, nem ugyan az ipartörvény alapján, hanem a rendőrség vagy a városok által kibocsájtott intézkedések megszegése címén. A sztrájkörök elleni taktika a rendőrtisztviselők kötele-sége. Ezenkívül bizonyos munkaadó körök mind hevesebben követelik a „dolgozni akarók”, vagyis a sztrájkörök hatályosabb védel-mét. Több ilyen irányú javaslat terjesztett már a birodalmi gyűlés elé, de mindeddig eredménytelenül. 1890-ben terjesztett be először a kormány ilyen tárgyú javaslatot (a német ipartörvény 153. §-ának módosítása tárgyában), de hiába volt a kormány, főleg Berlepsch miniszter minden igyekezete, a birodalmi gyűlés elvetette.

Kilenc újabb esztendeig gyűjtötte a kormány az adatokat és hogy a talaj kellően előkészítessék, II. Vilmos császár egyre-másra tartotta a heves szónoklatokat. 1897-ben Bielefeldben tartott beszé-dében a többek között a következőket mondta.

„Schutz der nationalen Arbeit aller produktiven Stande, Kraf-tigung eines gesunden Mittelstandes, rücksichtslose Niederwerfung jedes Umsturzes und die schwerste Strafe dem, der sich untersteht einen Nebenmenschen der arbeiten will, an der freiwilligen Arbeit zu hindern.”

Kilenc év után elkészült a hírhedt Zuchthausvorlage, melynek keresztülhajtása érdekében a kormány minden követ megmozdított. A javaslat érdekében 569, ellene 1537 petitió érkezett a birodalmi gyűlés elé. 520 kisiparostestület az első között. A keresztény munkások szervezetei hallgattak. A javaslat legfontosabb §§-ai így hangzanak:

1. §. Aki megkísérli, hogy testi kényszer, fenyegetés, becsület-sértés vagy közzététel által munkaadót vagy munkást olyan egye-sülésekben vagy tanácskozásokban való részvételre bírjon, mely a munka vagy bérvizonyok befolyásolását célozza, vagy valakit ilyen egyesülésektől vagy összezejvetelektől visszatart, egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Enyhítő körülmények fenforgása esetén a büntetés 1000 már-káig terjedhet.

2. §. Az 1. §. büntetőrendelkezései arra is alkalmazást nyernek, aki azt célozza, hogy testi kényszer, fenyegetés, becsületsértés vagy közzététel által:

1. valamely munkáskizárás előmozdítása vagy bekövetkezése által a munkaadót a munkások elbocsájtására, vagy munkások fel-fogadásában való megakadályozására bírjon;

2. sztrájk bekövetkezése végett munkásokat a munkából való kiállásra bírjon, vagy a munkást a munka elfogadásában vagy munkakeresésben gátoljon;

3. munkáskizárás vagy sztrájk esetén a munkásokat vagy munkaadókat engedékenységre bírja.

4. §. A testi kényszer alatt a szerszámok, az anyag, a munkatermék vagy a felszerelés megrongálása is értendő.

Fenyegetésben *tervszerű megfigyelése munkaadóknak, munkásoknak, műhelyeknek, utaknak, utcáknak, pályaudvaroknak, víziutaknak, kikötőknek vagy más közlekedési helynek is bennfoglaltatik.*

5. Ha oly személyek ellen, akik mert sztrájkban vagy munkáskizárásban nem vettek részt, vagy csak rövid ideig vettek részt, tettelesség, szándékos testi sértés vagy rongálás követték el, a cselekmény hivatalból üldözendő.

6. §. Aki valamely személyt, mert sztrájkban vagy a kizárásban nem vesz részt, vagy nem vesz állandóan részt, megfenyeget, vagy nyilvánosan megnevez, egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Enyhítő körülmények fenforgása esetén a büntetés ezer márkáig terjed.

Ezt a javaslatot, melyet joggal neveztek el „fegyházjavaslatnak* és amely a pénzbüntetési arra az esetre vette fel, ha netán munkaadó ellen kellene azt alkalmazni, a centrummal szövetkezett szociáldemokrata párt megbuktatta.

Ha a sztrájkörállás más büntetendő cselekménnyel van összekötve, pl. becsületsértéssel vagy testisértéssel, a német bíróságok által kiszabott büntetés rendszerint többszöröse a szokottnak.

A Reichsgericht egy ízben Lübeck város rendeletét, mely sztrájkörök állítását megtiltotta, törvénytelennek nyilvánította. Mégis, a német bíróságok nem respektálják e döntést és ha valamilyen rendőri intézkedésre vagy szabályrendeletre hivatkozhatnak, büntetendőnek minősítik a békés sztrájkörállítást is.

Az 1899-iki javaslat bukása óta nem szűnnek meg egyes munkásszervezetek a sztrájkörállás ellen törvényes intézkedések meghozatalát sürgetni. Ez a kívánság azonban korántsem általános. A Bund der Industriellen 1912-iki novemberi ülése szerint ilyen törvény a munkaadószervezeteknek is lehetlenné tenné kizárás alkalmával a gyárak megfigyelését vagy a kartellszerzők ellenőrzését. A Hansabund 1912-iki határozata szerint (azóta más áramlat kezd benne felülkerekedni) a sztrájkörállás nem kívánatos és nem célszerű.

A munkaadók egy része egyúttal a német büntetőtörvénykönyv reformja által akarja célját érni és ilyen irányban is készülnek

reformmunkálatok. A *személyes szabadság fokozottabb* védelméről szolt Delbrück államtitkár is 1912. évben tartott beszédeiben, egyúttal azonban a békés sztrájkörállás tilalmára vonatkozó terveket határozottan visszautasította.

IV. Ami a sztrájkjogot Magyarországon illeti, ez a jog nálunk természetesen törvényben biztosítva nincsen. A sztrájkszabadság az egyesülési szabadság következménye lévén, sztrájkjogról sem beszélhetünk. Igaz ugyan, hogy az egyesülési jogunk rendelettel szabályozva van, azonban ez alkotmányos garanciának nem nevezhető, mert bármikor visszavonható, korlátozható és módosítható. A különbség, hogy egy példával éljünk, majdnem olyan nagy, mintha a vasárnapi munkaszünetet nem törvény biztosítaná, hanem a munkaadók önként adnák meg alkalmazottaiknak. Ez esetben nem lehetne jogról beszélni, csak jótékonyságról. Annak, hogy egyesülési jogunk nincs törvényben garantálva, következménye, hogy a szakszervezetek alakítása hosszú időn a-t meggátoltatott, míg végre megengedett ugyan, de csak a mindenkori kormány tetszése szerint. A bányamunkások és a mezőgazdasági munkások országos szervezetet ma sem alakíthatnak.

Az ipartörvény 162. §-a szerint sztrájk vagy kizárás esetén alkotott bérengedmények joghatályljal nem bírnak. Az élet azonban ezt a felfogást hatályon kívül helyezte és az ilyen bérengedményeket a bíróságok érvényesnek jelentik ki. Hiszen a legtöbb esetben a hatóság közvetítése mellett jönnek azok létre. Elvértve azonban még mindég akad bíró, mely a sztrájk esetén történt bérengedményt érvényesnek nem tekinti.

Sem a sztrájk, sem az ipari munkások békés sztrájkörállítással büntetőjogi úton nálunk nem üldöztetik. Ezek dacára sem beszélhetni sztrájkjogról nálunk. Mert tisztán a hatóságra van bízva, hogy mikor tartóztatja le a sztrájköröket, hogy mikor oszlatja fel a sztrájk-tanyát. Hogy ez nem túlzás, jellemzi a következő idézet, melyet a Magyar Vasművek stb. 1913 évi évkönyvéből veszünk: *„Vidéken a szolgabíróságok elengedő védelmet nyújthatnak ugyan a dolgozó munkásság számára s ez időszert nálunk vidéken csakugyan nem kerülhet sor például sztrájkörállásra ...”*

Ezek szerint tisztán a szolgabíróság jószándékától függ nálunk a sztrájkjog terjedelme.

Magyarországon tehát a sztrájkhoz való jogról nem, legfeljebb a sztrájk megtűréséről beszélhetünk. Bármelyik belügyminiszternek módjában áll valamely szervezetet egyszerűen felosztatni. Khuen-Héderváry egy tollvonással eltörölte az Élelmezési Munkások Szövetségét.

De hogy sztrájkjogról beszélni nálunk nem lehet, legjobban dokumentálja azon tény, hogy a *szakszervezeteknek tilos sztrájkcéljaira díjakat gyűjteni*. Így keletkezett egy speciális magyar intézmény, az ú. n. szabadszervezetek, melyeknek éppen a bérharcok esetén való segélynyújtás képezi feladatát.

Mindenesetre nagyfontosságú kijelentést tartalmaz *Tisza* újévi beszéde a sztrájkhoz való jog elismerése tárgyában, ilyen újévi nyilatkozatok azonban törvényben biztosított joggal hatályosságban össze nem mérhetők.

Egyébként, néhány uszításból élő szervezeti alkalmazotton kívül, nemcsak* a magyar munkások, hanem a magyar munkaadók sem látják sztrájk törvény hozásának sürgős szükségét. Amennyiben azonban a kormány mégis ilyen irányuló lépésre határozna el magát, az nézetünk szerint csak a következő elveken épülhet fel:

1. Törvényben biztosított gyülekezési és egyesülési jog. Úgy az ipari mint a mezőgazdasági munkások teljes szervezkedési szabadsága.

2. A szakszervezet nem felelős a tagok cselekményeiért. 3. A szak-

szervezet maga határozza meg, hogy politikai, sztrájk vagy milyen más célra gyűjti a díjakat. 4. Sztrájkörök felállításának szabadsága.

5. A mezőgazdasági cselédtörvény 1907: 45 t.-c, 57. §-ának eltörlése, mely elzárással és pénzbüntetéssel bünteti azt, aki az elszegődött

cselédet rábeszéléssel (vagy más módon) arra iparkodik bírni, hogy sztrájk útján a gazdától engedményeket érjen el. 6. Úgy az ipari,

mint a mezőgazdasági szerződés megszegése kizárólag magánjogi keresetet vonhat maga után.

Dr. Láncki Jenő.

Angol földreform javaslatok.

Csaknem egy emberöltő óta és különösen az utolsó évtizedben az érdeknélküli tanulmányozók és megfigyelők sora arra törekedett, hogy ráterelje a közönyös publikum figyelmét azon különböző problémák felé, amelyek az angol mezőgazdasági rendszerből származnak. Az utolsó években az általános apátiát csakugyan nagy mértékben sikerült is csökkenteni és a közvélemény olyannyira megérlelődött e kérdésben, hogy immár minden pártbeli politikusok előállottak javaslataikkal. A figyelemreméltó e tekintetben nem a javaslatok különbözősége, bár természetesen alapvető eltérések is vannak, hanem inkább a közöttük kimutatható csodálatosan nagyfokú hasonlatosság. Egy másik figyelemreméltó pont az, hogy az összes politikai pártok, amelyek valamelyes végleges javaslatot tettek, egyetértenek abban, hogy a földkérdés megoldását nem egy vonala a fejlődésnek fogja előkészíteni, hanem számos irány. Ezek a hasonlóságok és meg egyezések akkor állapíthatók meg legjobban, ha körvonalozzuk azokat a javaslatokat, amelyek az 1913. év folyamán a politikai irányítú négy pontjáról érkeztek: az unionisták, a liberálisok, a fabiánusok és a munkáspárt részéről. Az elfogulatlan olvasó egyéni felfogásának marad fentartva az, hogy ezekből a javaslatokból minő következtetéseket von le.

As unionisták földpolitikája.

Az a füzet, amely nem régiben egy csoport unionista tollából jelent meg és az unionista agrárpolitikát tárgyalja, ha nem nyerte is el az egész párt hivatalos szentesítését, figyelemreméltó jele az időknek. Eltekintve politikai jelentőségétől, kifejezi a füzet mindazok véleményét, kik a mezőgazdaság valamely ágával kapcsolatban állanak és számot tart a legalaposabb megfontolásra. Az írók véleménye szerint a mezőgazdasági kérdés nemzeti érdekű és a megoldás nem található egyik vagy másik javaslatban, bár kétségtelen, hogy a mezőgazdasági munkás viszonyai adják a probléma gyökerét.

Érdemes ehelyütt szószerint idéznünk: „Megszoktuk, hogy a mezőgazdasági munkásról úgy beszélnek, mint tanulatlanról. Valójában pedig, a jó mezőgazdasági munkás, aki a mezőgazdasági fejlődés jelen irányzatánál és az ennek következtében észlelhető kivándorlásnál fogva, manapság sokkal ritkább, mint kívánatos, lényegileg tanult munkásnak tekinthető. Sok megyében a munkások nagy többsége rosszul nevelt és rosszul táplált és következőképen szellemileg és fizikailag elmaradt. Más megyékben pedig, ahol az átlagbér aránylag magas, mindig akadnak egyes munkaadók, akik az átlagnál jelentékenyen alacsonyabb béreket fizetnek. A mezőgazdasági munkásoknak „nincs hathatós szervezetük és bár némely kerületben valamelyes béremelkedés kimutatható is, azok a kerületek, amelyekben a bérek a legalacsonyabbak, nem kerülnek az agrármozgalom befolyása alá. Ez okból szükségessé válik, hogy a bérek emelése valamiféle módon – legalább is a létminimum fokára – elér-

hető legyen, hogy így a munkás és családja megfelelően táplálkozhassék és képessé váljék eredményes munka végzésére, hogy gyermekei is oly helyzetbe juttassák, hogy neveltetésükből valamelyes hasznot húzhassanak és hogy általában a mezőgazdasági munkásság-képessé váljék kis házának normális bérét megfizetni.” Az orvoslás eszközeiként javasolják egy Mezőgazdasági Bérmegeállító Hivatal felállítását és a falusi élet helyreállítását oly formán, hogy a munkásnak alkalma nyíljon arra, hogy a földdel bizonyos kapcsolatba legyen és ezáltal szaporítsa jövedelmét. Szükséges, hogy minden lakos részére, aki arra érdemesnek bizonyul, a falu közelében föld álljon rendelkezésre. Minden mezőgazdasági munkásház mellett legyen legalább is egy negyed acre kert. Elegendő földterületnek kell lenni parcellázási célokra és ami talán még fontosabb, a közös legelő céljaira. A füzet írói nem hagyják figyelmen kívül a mezőgazdasági munkáslakáskérdést sem és hirdetik annak a szükségességét, hogy minél előbb építsenek nagyszámú új cottage-ot. Indokolatlan és hiábavaló az a föltevés, hogy a munkásházak utáni keresletet a magánvállalkozás jelentékenyebb fokban képes kielégíteni. A tapasztalat azt mutatja, hogy a helyi hatóságok nem hajlandók építeni az állam támogatása nélkül, mert ezt igen helyesen, nemzeti feladatnak tekintik. Összesen legalább 125.000 házat kellene építeni a fennálló és általánosán elismert hiány fedezésére. A béremelésen és a lakásvizonyok javításán kívül szükséges, hogy a munkásnak alkalma legyen megfelelő mezőgazdasági kiképzetésre hozzáértő tanítók által. Központosított továbbképző nappali iskolákra van szükség, melyekben a gyermekek akár két délelőtt, akár két délután tanulhatnak hetenként, szórányosan lakott kerületekben pedig a nevelési munkáját vándortanítók végezhetnék. Minden gazdaság közelében mintafarmok rendeződnek be és a mezőgazdasági oktatás céljaira szolgáló szubvenciók, melyek ezidőszerint teljesen elégtelenek, lényegesen emelendők. A mezőgazdaság szervezésének nagy reménysége a szövetkezetben nyugszik, melynek irányában az első praktikus lépés mezőgazdasági hitelbankok létesítése. A föld megszerzésének könnyebbsége azért volna biztosítandó, hogy az állam felhatalmazást nyerje az összes vételárak előlegezésére, mely összegek amortizáció formájában fizetendők vissza. A közlekedés tekintetében szakítani kell a jelenlegi rendszerrel, amely előnyökben részesíti az idegent és azonkívül további intézkedések szükségesek csatornák és víziutak fentartása és nagyobbfokú használata érdekében. Végül, hogy az angol mezőgazdasági igazgatás ugyanarra a fokra legyen hozható, mint a külföldiek, továbbá, hogy képesítsük azt a felsorolt reformokkal járó köteleességek teljesítésére, az e célra jelenleg megszavazott 158.000 font egy millióra emelendő.

A liberálisok mezőgazdasági felvétele.

E felvétel szerzői a mezőgazdasági munkás helyzetére vonatkozó nyilatkozattal kezdik megállapításait. „A felnőtt mezőgazdasági átlagmunkásoknak több mint 60%-a kevesebbet keres heti 18 shillingnél, amely jövedelem összegnél már minden képzelhető forrásból eredő bevételt számításba vettek. Ezekon kívül mintegy 20.000-30.000 oly munkás van, kiknek összeresete kevesebb heti 16 shilling-

nél. Tekintetbe véve azonban az élelmiszerek drágulását, a munkások valóságos jövedelmei 1907 óta és különösen a rosszul fizetett országokban lényegesen megcsappantak. Angolországban és Wales-ben csak néhány megyében akkora a közönséges mezőgazdasági munkás átlagbére, amely elegendő ahhoz, hogy egy normális nagyságú családot a fizikai munkabírás állapotában fentarthasson.” Nem remélhető, hogy *a)* a kis bérletek szaporodása, vagy *b)* a nagyobb mérvű mezőgazdasági prosperitás, vagy *c)* a szakmaszervezkedés belátható időn belül a mezőgazdasági munkások béreinek olyfokú emeléséhez fog vezetni, mely elegendő lesz ahhoz, hogy képesítse őket oly életmódra, mely mellett a testi munkabírás állapotát fentarthassák és ezenkívül lakásaikért rendes béreket fizethessenek. Az említett bajok gyógyszeréül ajánljuk a munkabérvivatal törvényének a mezőgazdaságra való kiterjesztését, azzal a lényeges toldattal, hogy az ennek értelmében megalakítandó bérbírószágra kell ruházni a bérmegállapítás kötelességét, akár rögtön, akár rövid és megszabott határidőn belül. A bérmegállapításnál két föltételt kell szem előtt tartani: az egyik az, hogy a bér képesítse a munkást önmagának és átlagos nagyságú családjának a testi munkabírás állapotában való fentartására, a másik pedig, hogy lakásáért tisztességes bért tudjon fizetni. Továbbá, miután érthető, hogy ily állandósított bér kötelező fizetése terhevé válhatik a földbirtokosra nézve, megállapítandó – amint ez lényeges alkotó eleme minden oly törvényhozásnak, mely a bérmínimumra irányul – hogy oly földbirtokos, aki igazolni tudja, hogy munkabértételének ez a növekedése csakugyan túlságos megterheléssel jár rá nézve, jogosult legyen valamely bírói testülethez folyamodni, mint aminő pl. a mezőgazdasági bíróság, földjáradékának megfelelő helyreállítását kérelmezvén. Ezek a mezőgazdasági bíróságok, melyek a skót mintára alapíthatók, arra volnának hivatva, hogy a munkabérvivatalt béreknek a szükséges minimumra való fel-emelésére képesítsék, hogy a földbirtokosok számára a földbérlés nagyobb biztonságát tegyék lehetővé, hogy rendes járadékokat biztosítsanak, hogy döntsenek oly kérdésekben, melyek eltávozó bérlők kártalanítására vonatkoznak és megállapítsák annak a fizetendő összegnek a nagyságát, amelyet köztestületek valamely földterület kisajátítása alkalmával teljesíteni tartoznak.

A lakásviszonyokat tekintve, a jelentés becslése szerint Angolországban és Wales-ben legalább 120.000 mezőgazdasági munkásházra van szükség. „Minden falusi kerület törvényhatóságának törvényes kötelességévé kellene tenni, hogy gondoskodjék munkáslakásról minden oly személy részére, aki valamely falusi kerületben állandóan foglalkoztatva van és akinek lakásáról egyébként nem történik gondoskodás. Még az esetben is, ha a bérek jelentékenyen emelkednének, sok helyi hatóságot kell majd ez irányban nagyobb tevékenységre buzdítani a központi hatalomnak. Ebből a célból ajánlatos volna, ha minden további államsegély nyújtásánál ezeket a segélyeket azon feltételhez kötnék, hogy a helyi hatóság elegendő munkáslakásról gondoskodik és hatékonyan hajtja is végre a mezőgazdasági munkáslakás-törvény rendelkezéseit saját területén belül. Kívánatos volna továbbá, hogy a központi hatalomnak jogában álljon önmagától is intézkedni és ezirányú jogkörét egyébként is jelentéke-

nyen megszilárdítani. Kívánatos volna továbbá ily munkásházak építésére közhasznú társaságoknak is több bátorítást adni. Azt hisszük, hogy ez utóbbiak az általuk épített házak és a telek értékének legalább is 80%-a erejéig volnának képesek kölcsönt szerezni oly minimális föltételek mellett, amelyek mellett az állam egyáltalán nyújthat kölcsönt^ Ezenkívül a visszafizetés ideje kiterjeszthető volna 40-ről 60 évre.” Általában, amennyire a jelentésből kiderül, szerzői kissé elleneznék, ha ugyan egyáltalán nem vetnék el az unionisták javaslatainak a mezőgazdasági szövetkezés, a hitelbankok, a mezőgazdasági nevelés és általában a mezőgazdasági szervezetre vonatkozó részeit.

A fábiánusok javaslatai.

Az elmúlt év augusztusában jelent meg Harben úrnak, a társaság elnökének vázlatos jelentése, melyei azóta könyvalakban is kiadott a fábiánusok mezőgazdasági bizottsága. Mint a konzervatívok és liberálisok, úgy a fábiánusok is meg vannak róla győződve, hogy a munkás szegénysége a probléma legkomolyabb része. Ép azért a javaslatok oly indítvánnyal kezdődnek, amely egyenesen ő rá vonatkozik. A legjellegzetesebbek a javaslatok közül a következők:

1. Szükséges, hogy a mezőgazdasági munkások részére bérminimum állapíttassák” meg, melynek összege 23 shilling hetenként, heti 50 órás munkaidő mellett és félnapos munkaszünettel hetenként. A vasárnapi munka a lehetőség szerint egyenletesen osztandó el.

2. A szükséges lakásviszonyoknak állami felügyelete és államszegély mezőgazdasági munkásházak építésének céljaira. A helyi hatóságok felruházandók azzal a joggal, hogy két éven belül helyrehozzák a hiányokat e téren, mulasztás esetében pedig semmiféle államszegélyben, semmiféle célból nem részesíthetők a pénzügyi kormány részéről. A helyi hatóságoknak munkásházak építésére adott kölcsönök a legalacsonyabb kamatláb mellett adassanak.

3. Mezőgazdasági biztosok alkalmazandók, kiknek, ép úgy, mini a helyi hatóságoknak, hatalmukban álljon kényszer útján megszerezni a földet, amikor arra bárminő célra szükség van, vagy amikor elégtelenül van művelve, avagy jövőendő célok elérésére.

4. A mezőgazdasági oktatás tekintetében a kis bérletekből álló területeken a helyi hatóságoknak kísérleti földbirtokokat kell berendeznie, a mezőgazdasági kerületekben igyenes iskolákról kell gondoskodni és vándortanítókat kell alkalmazni oly helyek szükségleteinek kielégítése végett, melyek nincsenek elég közel a fent javasolt iskolatípushoz.

5. Szükséges, hogy trágyái és fölszerelést kollektive szerezzenek be, szövetkezeti majorságokat és gyárat meg hitelbankokat létesítsenek, olyanokat, mint aminők más országokban oly eredményeseknek bizonyultak.

6. Szükséges, hogy szövetkezeti alapon történjék a szétosztás, ép úgy, mint a termelés, a vásárlás és az eladás. Szükséges a vasúthálózat államosítása és az állami motorszolgálat a legnagyobb anomáliák kiküszöbölése céljából, mint aminő pl. a következő is: Néhány evvel ezelőtt a képviselőházban egy esetet említettek, amikor 100

tonna burgonya Dundee-ből New-Yorkba és onnan vissza Liverpool-ba 5 fonttal olcsóbban volt szállítható, mint amennyibe a szállítás költsége került volna Dundee-ből Liverpool-ba közvetlenül. Angliában roppant nagy számú különböző tarifa van használatban, míg Poroszországban, ahol a vasutak állami tulajdonban vannak, mindössze háromféle tarifa van. Nagybritanniában egy tonna árúnak 100 mértföldnyire való szállítása rendszerint kétszerannyiba kerül, mint Németországban, vagy Ausztria-Magyarországban, több mint kétszeresébe a hollandinak és több mint háromszorosába az Egyesült-Államokbelinek. Megemlítendő az is, hogy ez az angolországi átlag magában foglalja az importált árúk száz millióit is, melyeket sokkal alacsonyabb tarifa mellett szállítanak, mint aminő az angol kereskedőknek és gazdáknak áll rendelkezésére.

7. Tekintettel a királyi erdészeti bizottság egyértelmű ajánlatára (1909-ből), az államnak, mint amely egyedül elég gazdag hozzá, kell kezébe vennie az erdősítési programot. Angliában kevesebb erdőgazdaság van, mint bárhol másutt Európában. Ahol csak más országokban erdősítéseket végeztek, mindenütt azt találták, hogy azok a környező földek értékét növelték, hogy az év bizonyos szakáiban a népesség nagy számának nyújtottak foglalkozást, amely ezt a munkát összeegyeztetheti másnemű foglalkozással s emellett természetesen a fával való ellátás munkáját is végzi.

8. A helyi jellegű szolgáltatások állami segélyét rendszeresítem kell és függővé kell azt tenni a hatékonyság fokának egy bizonyos módon megállapított és országos jellegű minimumától.

A munkáspárt agrárpolitikája.

A parlamenti munkáspárt 1912-ben tagjai sorából bizottságot küldött ki az agrár-program kidolgozására. Ez ideiglenes jelentést nyújtott be, melyet később a párt egészen elfogadott. Ez a jelentés, míg egyrészt szemelött tartja a köztulajdont mint végcélt, másrészt néhány praktikus javaslatot is tesz, melyektől nem várják ugyan az agrárproblémák tökéletes megoldását, amelyek azonban alkalmasak a gyors életbeléptetésére. Ezek közül a legérdekesebbek a következők:

1. Úgy a központi hatalomnak, mint a helyi hatóságoknak kötelességévé kell tenni, hogy népes vidékek mellett elterülő műveletlen földet szerezzenek meg, hasonlóképen mezőgazdasági, kertgazdasági és erdészeti célokra alkalmas földterületeket is. Ez a jogszívány magában foglalja a kényszerkisajátítást is jelenleg érvényben lévő és országosan dívó értékmegállapítás alapján.

2. A mezőgazdasági munkások részére törvényes munkabérminimum állapítandó meg. A megyékben és kerületekben megfelelő érdekképviselői testületek létesítendőek az ipartestületek mintájára. Magasabb munkabérek és a belőlük eredő nagyobb biztonság lehetővé tétele által valószínűleg módjában lesz legalább is a fiatalabb generációnak, a szervezett munkára való egyesülés, amely nélkül csak keveset lehet megvalósítani sorsuk tartós javítása érdekében.

3. A mezőgazdasági munka hosszú és szabályozatlan órái nemcsak az egyén kifáradásához vezetnek, hanem ellene dolgoznak az

intellektuális és polgári fejlődésnek is, állandósítván a testi, szellemi és társadalmi munka hatálytalanságát. Ez okból a bértörvényhozást oly intézkedésekkel kell kiegészíteni, amelyek a munkanap hosszúságát is megállapítják és hetenként egy félnapi munkaszünetet biztosítanak, amint ez a munkásoknak csaknem minden csoportjánál megvalósult már. A munkahét álljon 5, egyébként 9 órás munkanapból és egy 5 órás munkanapból azzal a szükségszerű módosítással, amely tekintetbe veszi a jószág ellátását a vasárnapokon és a törvényileg biztosított félnapi munkaszüneteken.

4. Bár megvagyunk róla győződve – így hangzik a javaslat szövszerinti szövege: – „hogy az utolsó években észlelhető mezőgazdasági fellendülés lehetővé tette a jobb bérek és a rövidebb órák megvalósítását, érthetőnek tartjuk, hogy a munkásnak az a törekvése, mely szerint a munkabért a megélhetés mértékére emelje, könnyen nehézségeknek teszi ki a gazdát. Azon feltevés alapján, hogy nem engedélyezhető semmi olyan szolgálat, mely a munkás kizsákmányolásán alapszik és hogy a megélhetést biztosító bér oly követelmény, melyet minden iparággal szemben támasztani kell, javasoljuk oly normális földbérlet-bíróóságok intézményének megvalósítását, melyek előtt a gazdák a bérletösszeg csökkentésének szükségességét bizonyíthatnák, tekintettel a magasabb bérekre, melyeket az említett megyei vagy kerületi testületek reájuk róttak. Úgy látszik, hogy Skótországbán meggondolás tárgyává tették az ilyen normális földbérlet-bíróóságok megvalósításának eszméjét.”

5. „Fontosság tekintetében mindjárt a munka bére és a munkaidő után következik a mezőgazdasági munkáslakás-kérdése. Tekintve, hogy a munkás képtelen tisztességes házbér fizetésére, a magánvállalkozás csaknem teljesen megszüntette az ilyen épületek emelését. Egyidejűleg a helyi egészségügyi hatóságok lerombolásra ítélték ezeket az egészségtelen és rozzant házakat. Ezáltal a lakáskérdés tekintetében a krónikus szükség állapota áll fenn, melyből túlsúfoltság és további egészségellenes hatások következnek, minél fogva a nagy tömegek részint városokba kénytelenek tódulni, részint a kivándorlásra vannak utalva. Nyilvánvaló, hogy a legmélyebbre ható orvoslása ezen állapotoknak az, ha a béreket úgy állapítjuk meg, hogy lehetővé tegyék tisztességes lakbér fizetését. Ennek a követelménynek rögtöni megvalósítása azonban a béreknek oly nagyfokú és hirtelen emelését tenné szükségessé, mely magában rejtené a mezőgazdaság teljes rombadöntésének kockázatát. Abból a meggyőződésből kiindulva, hogy a megfelelő munkabérállapot csak fokozatosan érhető el, úgy látjuk, hogy a kérdésnek ez a része csak időleges államsegéllyel oldható meg. Helyi hatóságoknak maradna fenn az a felelet, hogy elegendő és megfelelő munkásházak építéséről és kiadásáról gondoskodják oly bérek mellett, melyek megfelelnek a lokális munkabérviszonyoknak, természetesen államsegély igénybevételével. Ha majd a munkabértestületek, normális földbérlet-bíróóságok és szakszervezetek teljes munkát fejtenek ki a mezőgazdaság terén is, akkor majd ezek a szubvenciók fölöslegessé válnak.”⁶

6. Tekintve, hogy kis földbérletek lényegesek a falusi élet sikeres viteléhez, az idevágó 1907-es törvények ezirányban kiterjesz-

tendők és e törvények végrehajtása megkönnyítendő. Állami hitelbankok létesítendők, melyekből a kisgazdák mérsékelt kamatláb mellett kielégíthetnék hiteligényeiket felszerelés és termelés céljából.

7. A szövetkezet egyenesen parancsoló a kisgazdálkodás minden formájánál, amint hogy a mezőgazdaság fellendülése Írorszáiban és a kis parasztság eredményei Dániában nagyfokban a szövetkezeti módszerek javára írhatók. A mezőgazdasági kamara, kapcsolatban a helyi hatóságokkal, hozzájárulhat szövetkezetek létesítéséhez és összetarthatja azok tagjait. Ily módon a mezőgazdasági felszerelések vásárlása és használata a legelőnyösebb feltételek mellett biztosítható. Magvak és trágya nagybani áron vásárolhatók be, míg a termék sokkal előnyösebb feltételek mellett gyűjthető, szállítható és hozható piacra, mint ahogy ez az individuális bánásmód mellett tehető.

A négy program, melyet a fentebbiekben röviden vázoltunk, nem homályosíthatja el azt a tényt, hogy miként a különböző politikai pártok között, úgy végcéljaik tekintetében is lényeges különbségek vannak. Ámde látva, hogy a praktikus politika tekintetében az egyetértés itt is, ott is oly tág teret ölel föl minden politikai irányzat őszinte és érdektelen képviselőinél, talán nem hiábavaló az a remény, hogy egyesülni fognak ezen kérdések tekintetében, fenhagyva a többi kérdést az eljövendő idők számára.

Ankét a szexuális nevelésről.

Tudósok és laikusok között egyaránt elterjedt vélemény, hogy az emberiség a fajfentartás tekintetében mélyreható specifikus diszharmóniának van alávetve. És hogy ennek a fajfentartásnak a lényege – két teljesen különböző elemből, a szerelemből és a nemi ösztönből összetéve –, mindannak kedvez, amit mi perverzitásnak szoktunk bélyegezni, sőt néha határozottan ezt mutatja törvényszerűnek. S hogy ennek folytán az ebből származó bűnök és bűncselekmények tulajdonképpen nem volnának ilyenekül felfoghatók, hanem természetes abnormitásoknak kellene azokat tekintenünk.

Megengedve tehát, hogy a biblia „eredő bűn”-e bizonyos mértékben természettudományi realitással bírna, még mindig van egy második kérdés, amely egyre nagyobb erővel nyomul előtérbe.

Bármilyen gyakori észlelet a perverzitás már a bölcsőben – amely esetben alig lehet kétséges a terheltég – mindannyian nagy sokaságát ismerjük a normális gyermekeknek. És itt lép előtérbe az a kérdés: mennyiben járulhat hozzá a felügyelet és a nevelés ennek a boldog normalitásnak a megőrzéséhez, válhat-e a nemzedéken keresztül őrzött szexuális épség valaha az emberiség közkincsévé? Meg kell találni az ellenszerét annak a szexuális romlottságnak, amelyet nem hoztunk magunkkal a világra, hanem úgy szereztük kívülről ifjúságunk éveiben.

Ahol Mechnikoff tanár az emberi természet egyenetlenségét véli látni, ott én 10 eset közül kilencben egy romlott pajtás rossz példáját vagy egy fajtalan dajka bűnös könnyelműségét avagy egy pornografikus olvasmány hatását látom.

De a jót is lehet szuggesztív úton propagálni, nemcsak a rosszat. Létezik erkölcsi nevelés és ebbe bele kellene foglalni a szexuális nevelést is.

Ami iskoláinkban eddigelé még nincs bevezetve a szexuális nevelés és a szülők legnagyobb része nem is tartja azt megengedhetőnek. Mégis a holnap egy kérdése lesz ez ha ugyan nem jár a máának is kérdése. A párisi harmadik nemzetközi iskolaegészségügyi kongresszus majdnem egész munkásságát ennek a kérdésnek szentelte. Rómában két képviselő a szexuális iskolai nevelés tárgyában törvényjavaslatot terjesztett a parlament elé. Brüsszelben egy kongresszus ennek a kérdésnek a család körén belül való tárgyalása fölött tanácskozott és hovatovább valamennyien kénytelenek leszünk evvel a kérdéssel foglalkozni.

Titokban tartasuk-e gyermekeink előtt továbbra is a nemzés titkát vagy se? Fel nem világosítani róla a gyermekei annyit jelent, mint a serdülő gyermeket a vak véletlennek kiszolgáltatni és prédául dobni titkos kísértéseknek, bűnös proselytizmusnak. Föl nem világosítani őket nagyon veszedelmes, fölvilágosítani rendkívül nehéz. És ki tegye? Az apa? Az anya? A tanító? Erről a kérdéskomplexumról ankétet rendezett a Les Documents du Progrés. Az eddig beérkezett válaszokat a rendelkezésünkre bocsájtott kéziratokból közöljük a

Joseph Rcinach, képviselő.

Duclaux-val, Michelet-vel tartok, hogy a szexuális dolgokban való tudatlanság sokszor ártalmára van bizonyos korban a gyermeknek. Másrészt az a kérdés, hogy miképpen volnának ezek a dolgok tanítandók, a legnagyobb zavarba ejt.

A Spinoza nagyon világos és nagyon érthető formáját válasszátok?

Körülírásokkal, félig-meddig való magyarázatokkal nem fogjátok-e még csak igazán felébreszteni a kíváncsiságot? „Elmeséltem apádnak, hogy mit álmodtam az éjjel. Egyedül voltál a kertben és megszúrtad magad egy rózsabokron. Gyógyítani akartam a sebedet, de nem bírtam és életed végéig sebesült maradtál ...”

Azt mondják néha: ez a kérdés csak vagyonos családok gyermekei részére kérdés. De vajjon a falun a természet mindég olyan ártatlan tanító-e? És micsoda tévelygésekre, micsoda gyalázatokba visznek sokszor a munkásság életének útvesztői?

Nem volna bátorságom hozzá, hogy általános érvényű receptet írjak, azon az egyen kívül, amit nyugodt lélekkel ajánlhatok: a nagyon erős morális nevelést.

Charles Gide, párisi egyetemi tanár.

A felvetett kérdés bizonyára nem a család körén belül való szexuális felvilágosításra vonatkozik (amelynek meg kell maradnia a szülők hatáskörében), hanem arra, amely a népoktatás és középiskolai nevelés keretén belül történjék. Ez esetben én a leghatározottabb ellenzője vagyok a dolognak. Az oka? A minden nagyrabecsülésem mellett is meglévő kételyeim az illető tanerőkkel szemben.

Fel fogják ellenem hozni, hogy akármiképpen legyen is a dolog, nem lehet rosszabb módja a szexuáliákba való bevezetésnek, mint ahogyan az ma történik a lehető legalkalmatlanabbak részéről. E felől nem egészen vagyok meggyőződve. Ezek a mai bevezetések legalább jórészükből nincsenek moralizáló kommentárral ellátva, holott a hivatásos nevelő ezt nem mellőzheti el. De milyen szempontok szerint fog az történni? Ez az, ami engem aggályljal fölt el.

Összintén megvallva, én attól tartok, hogy egy ilyen felvilágosítás felébreszti, de ki nem elégíti a kíváncsiságot, sőt, hogy az ifjak annál hamarabb tanulják meg a nemi érintkezés következményeitől való védekezést, ami által csak könnyebbé tétetik nekik a nemi érintkezés, egyszóval, hogy ezáltal a neo-malthusianismust egyenesen az iskolába visszük.

Ha a tanítók tekintetében utópiaszzerű kiválasztás volna lehetséges, még mindig kétségesnek tartanám ennek az oktatásnak az eredményét.

Eloolvastam néhányat azokból a kis könyvecskékből, amik néhány év óta megjelennek. „Egy anya tanácsai leánya számára” vagy „Egy apa tanácsai fia számára”, vagy „Mit kell egy fiatal embernek tudnia?” vagy „Mit kell tudnia egy fiatal leánynak?”, de íróik erkölcsi törekvései iránt való minden tiszteletem mellett se voltak reám ezek az írások valami épületes hatással.

Tehát semmit se lehet csinálni?

A fiatal leányok számára van anyaságra való nevelés. Az ifjak számára kölcsönös nevelés volna elképzelhető egyesületekben, amelyekben egymást buzdítanák arra, hogy gondolkozásukat bizonyos ellenőrzés alá helyezték. Vájjon az ifjak nevelése egyáltalában nem a kölcsönösségen alapszik-e? És a baj nem mutat-e rá a gyógyszerre? Miért ne vezessék az ifjak egymást kölcsönösen? Nem hinném, hogy tagadni lehetne azt a jótékony hatást, amelyet az amerikai és angol keresztény ifjúsági egyletek a hímnemű ifjúság nemi életére gyakorolnak. Hasonló egyleteket lehetne csinálni a vallási szempontok kizárásával avval az egyetlen elvvel: a két nem moráljának kiegyenlítését szolgálni. Tudnék megnevezni egy ilyen egyesületet, amely nemrégiben alakult Parisban, a Quartier latin szívében.

Alfréd Capus.

El se tudom képzelni, micsoda előnye lehetne abból a serdülő ifjúságnak, ha nemi dolgokban felvilágosítanák őket.

Semmiféle életkorban semmiféle dolog nem olyan izgató, mint ez a titok és semmise áthatolhatatlanabb. Brutális rítusára gyermekeket megtanítani, ez annyi volna, mint kíváncsiságukat a természet jeladása előtt felkelteni, annyit jelentene, mint a képzelődésbe a rendellenesség elemeit belevinni és a gondolkozásba időelőtti forrongást.

A leghatározottabban ellene szegülök a szexuális nevelés gondolatának.

Dr. X.

Szerény véleményem szerint minden dolog relatív és annak a milieu-nek van alárendelve, amelyben az érdekeltek felnevelkednek.

A falun, ahol mindkét nembéliek az állatok életével való közeli vonatkozások folytán minden természetességnek beavatottjai, úgyszólván semmit se lehet nekik tanítani, amit a maguk józan eszétől ne tudnának.

A városi ifjúságot illetően pedig teljesen megvagyok győződve, hogy a 15-ik életévtől kezdve nem sok újat lehet nekik ezen a téren mondani. Talán csodálkoznának a tanító naivságán, aki ennyi tudatlanságot tételezne fel róluk ilyen jól ismert területen.

Linó Turiani, Róma volt generálprokuratora.

Elkeseredett harcot kell hirdetnem az ellen a nevelési törvény ellen, amely a szerves lények szaporodásának történéseit hazug szemérembe burkolja. Jó hangosan akarom mondani, hogy ezek a hazugságok a bűnök ajtait nyitják ki az ifjúság előtt.

Janee Misme a, „La Francaise” főszerkesztője.

Ismertem egy kis leányt, akiben veleszületett gyengédség és logika volt és aki 7-ik vagy 8-ik évétől kezdve elhárította magától a „gyerekpiac” meséjét. Azt mondta anyjának:

Ha úgy vettél volna engem, akkor nem szeretnél jobban, mint kis barátnőmet, a Lilikét. A jó isten ajándékba adja a gyermekeket.

Minden mamának neki magának adja. Hogyan, azt nem tudom. Talán beledugja az ágyukba.

A mama nevetett és másról beszélt. De a kicsike tovább kutatózott. Egy napon ujjongva jött az anyjához. Megvan! A macskák maguk hozzák világra gyermekeiket és a mamák is! Óh, mondta a mama, milyen csúnya ez, engem egy állathoz hasonlítasz!

A gyermek nagyon elszégyelte magát e miatt. Néhány nap múlva a fiatal mama, aki a kislányával sétált, egy barátnőjével találkozott. Beszéd közben azt mondja a barátnő: „Az orvos azt mondja, hogy egészséges lennék, ha még egy gyermeket hoznék a világra.” Ijedt gesztusok az anya részéről; bocsánatkérő gesztusok a barátnő részéről. A kicsike megértette. Az első erkölcsi csalódás fájdalmát érezi. Az ő édesanyja hazudott. Az ő édesanyja! A rossz szellem bújik belé. Most már nem nyugszik addig, amíg barátnői és dajkái részéről többet is meg nem tud. Szorongatja az anyját kérdésekkel, amiket a cinizmus ad a nyelvére és amikre az igazi feleleteket már előre tuja.

Olyan könnyű lett volna neki mindjárt az első nyugtalanság pillanatában az igazat felelni.

Én azt hiszem, hogy ez elég gyakori eset, ahol a szülők hazugsága beszennyezi a gyermek természetes belátását, holott önmagától az olyan tiszta lett volna. Megmondani a gyermekeknek az igazat anélkül, hogy többet mondanánk a kelleténél, ehhez sokkal kevesebb találékonyság kell, mint a hazugsághoz. A szülőknek nem kell magukat megerőltetniük belé, csak meg kell várniuk, amíg a kérdések előkerülnek, amelyek a gyermek kíváncsiságának első jeleit hirdetik.

Nem a gyermekeket kellene tehát-e részben tanítani, hanem a szülőket.

Az iskolának természetesen ebben is be kell vezetnie a gyermeket az ismeretekbe, nem talán ilyen irányú tanítás, hanem a természettudomány és az erkölcsstan oktatása által.

Georges Renard, a College de Francé tanára.

A biológia tanításánál kellene a tudomány fenkölt szemérmességével tanítani a gyermekeknek azt, amit már 1907-ben úgy neveztem jobb kifejezés hiányában, hogy szexuális nevelés.

Nem a tudomány kötelessége-e, hogy kivilágosítsa, kiszellőztesse és kitisztogassa azt az idejemúltat, sunyiságot, mondhatnám szemérmetlenséget, ami mindenféle túlzott prüderiában megnyilvánul, amely mint valami bűnnel terheltet akarja elrejtteni mindazt, ami az élet keletkezését és lételét illeti.

Azoknak a folyamatoknak a tanulmányozása, amelyek szerint a növények és a rovarok szaporodnak, mindenekelőtt alkalmasak arra, hogy a serdülő ifjúságot lassanként beavassa azokba a funkciókba, amelyekhez igaztalanul tapad a tisztátalanság képzete.

Az erkölcs és az általános egészség szempontjából nyereségnek tartalnám, ha tisztába hoznánk valamit, ami minden kétértelműségétől megszabadulna a félhomályból való kiemelése által.

M. Deshumbert, a „La Morale de la Nature” igazgatója.

A legegyszerűbb és legtermészetesebb felvilágosítási mód híve vagyok. Elég, ha az iskolában egy fiziológiai kurzust csinálnak végig az ifjak, ahol miután a vérkeringésről, az emésztésről, a félekezésről szó volt, végül a fajfentartás is sorra kerülne egy-két leckében az egyéni méltóságunk és fajunk jövőjének hangsúlyozásával.

Henri Pieron, a Sorbonne psicho-fiziológiai laboratóriumának igazgatója.

Abszurdumnak tartom azt a szemforgató szemérmert, amely megtiltja, hogy leányainknak és fiainknak bepillantást engedjünk az állati fajfentartás folyamataiba.

De azt hiszem, hogy a nemi érettség pillanata nem a legalkalmasabb, hogy megkezdődjék a felvilágosítás, miután a nevelő alaposan agyonhallgatta magát ezekben a dolgokban, olyan időben, amikor a férfiasság jelei túlságosan ráfordítják az ifjak figyelmét a szexuális dolgokra. Amikor a gyermek kérdezi, hogy miképpen jött az ő testvérkéje a világra, ekkor ajánlatos a dolgot megkezdni, nem felelni ostobaságot, hanem a gyermek figyelmét a növények megtermékenyítési folyamataira felhívni és az állati szaporodásban az analóg folyamatokat felkeresni: a bimbózást, a sejthasadást, a rovarok megtermékenyítését, a madarakét, stb. A tyúktojástól, amelyből a kis csirke kibúvik, az emberi petéig, amely az anyaméhben a leendő embriót rejt, nem nehéz az átmenet.

Ha ezeket a dolgokat tiszta természetességgel adják elő, akkor nem keltenek egészségtelen kíváncsiságot és nem csábítók csábítanak többé titkos tudakozódásokra. De nem is lesz többé a tiltott gyümölcs ingere bennük. A többé-kevésbé pornografikus irodalom, amely a felvilágosítással együtt az érzékiség felcsiklandozásáról is gondoskodott, nem talál többé vevőre az anyatejjel együtt „felvilágosított” ifjúságban.

Alkalmatlan pillanatban azután el lehet kezdeni minden nehézség nélkül a *nemi morálról* beszélni.

Munkás-pártkongresszusok.

I.

A francia szocialista pártgyűlés.

Január 26-án és a következő napokon tartotta a francia szocialista-párt ezidei kongresszusát Amién s-ben. Megelőző estén népgyűlést tartottak, amelyen a vendég-küldöttek is felszólaltak.

A kongresszus elé terjesztett évi jelentés nem valami örvendetes. A pártszervezeteknek majdnem a fele, 34 visszaesést mutat a taglétszám tekintetében, 3 stagnált és 46 – nagyobbrészt jelentéktelen – szaporodást tüntet fel. A pártadót fizető tagok száma összesen 71.765, ami vigasztalanul alacsony szám olyan országban, amelyben 20 millió munkás van, ahol több mint egy millió volt legutóbb a szocialista szavazatok száma és ahol olyan fokú agitaconális szabadság van, mint Franciaországban.

Biztatóbb a pártlapnak a „l'Humanité”-nek a kimutatása. A lap szépen terjed, ma már naponta 87.000 példányban nyomtatják. Persze, ez még mindig igen picinyke szám, ha a párisi elterjedtebb boulevard-iapok milliós példányszámával hasonlítjuk össze, de már szép haladás a múlthoz viszonyítva, amikor képtelenek voltak fentartani a pártlapot, amelynek különben még így is évi 40.000 frank deficije van.

A kongresszus főanyagát a választási taktika kérdése képezte. Előbb azonban a képviselőházi frakció jelentése fölött gyakoroltak kritikát. Többen kifogásolták, hogy a párt képviselői együtt szavaztak a kormánnyal és megbontották a párt egységes viselkedését. A támadások ellen *Bracke* védelmezte meg a frakciót. Az egységesség minden áron, ez szerinte a többségi elv zsarnoksága és tág teret nyit a véletlenségeknek, mert az üléseken nem minden képviselő van jelen és ilyenkor aztán olyan határozatot hozhatnak, amelyek a frakció tulajdonképeni többségének a felfogásával ellentétben vannak. Általában elég kielégítő a frakció egységessége.

Itt Jaurés közbekiált: Európa legegységesebb szocialista-pártja vagyunk!

Ezt az állítást azonban nem igazolta a kongresszus későbbi tárgyalása, amelyen a legszélsőbb ellentéteségek felfogását hirdették az egyes szónokok. Az egyik felfogás szerint a szocialista-párt csak a saját jelöltjeire szavazhat és a pótválasztáson tartózkodnia kell a szavazástól, a másik felfogás a radikális block politikáját ajánlotta. Az előbbi felfogásnak Compère-Morel, az utóbbinak Hervé volt a vezető harcosa. A többség azután Jaurés támogatásával a kompromisszumos megoldást választotta, amely szerint a főválasztáson csak a párt jelöltjeire lehet szavazni. A pótválasztáson pedig arra baloldali jelöltre, aki a két éves katonai szolgálatnak és a Németországgal való megegyezésnek a híve.

Amíg azonban ideáig eljutottak, sok szenvedélyes beszéd hangzott el és a meggondolt Jaurés az egység fentartása érdekében nem is tehetett egyebet, mint hogy a kompromisszum mellé állott. Mindjárt a tárgyalás első napján olyan cikk jelent meg a „Matin”-ben

az egyik képviselő, Chauvin tollából, amely ugyancsak kemény szavakkal zárta el az intranzingens megoldásnak az útját:

„Eltételezve a radikálisokkal való titkos megegyezéstől, szemére fogom vetni Jaurés frakciójának, hogy sokáig táplálták azt a hitet, minthogyha a szocialisták az általános fölkelés, a szabotázs, a közvetlen tett és hasonló ilyen nevetséges dolgok hívei volnának. Pedig az ilyen dolgoknak semmi közük nincsen a tiszta doktrínához. Ha nem kapunk elégtételt a pártgyűlésen, akkor oda fogunk jutni, hogy nincs többé keresni valónk a pártban. Egyszerűen visszanyerjük a szabadságunkat és új pártot alkotunk, amelynek „munkáspárt” lesz a neve. Ennek a programját egyetlen rövid tételbe lehet foglalni: a kapitalista osztály politikai és gazdasági kisajátítása. De semmi se szól amellett, hogy nem mi fogunk győzni a pártgyűlésen. Mióta álláspontunkat kinyilvánítottuk, tömegesen árasztanak el bennünket elismerésekkel. Huszonyolc kerületi pártszervezet teljes hozzájárulását bírjuk már. Ha legyőznek bennünket, akkor a legrövidebb idő alatt, még februárban összehívunk egy másik kongresszust: a „munkáspárt”-ét. A munkásság mindazon szocialista elemeihez fordulunk, akik el vannak határozva, hogy csupán az osztályharc területén maradjanak. És akkor kibontott zászlókkal megyünk bele a választási küzdelmekbe. Előre hangsúlyoznom kell, hogy sem Allemane, sem barátaim, sem én nem szándékozunk elszakadni a nemzetközietektől. Ezeknek is tudomására hoztuk a Jaurésistákkal való viszályunkat és mihelyt új pártot alapítunk – mindég föltéve, hogy az amiensi kongresszus nem ad nekünk igazat – meg fogjuk keresni a nemzetközi szocialista irodát a csatlakozásunk iránt.”

A másik irányzat képviselője szenzációs volt: Hervé, a túlzó antimilitarista propaganda többszörös mártírja jelentkezett egészen új formában: mint megalkuvó, mint blockista, sőt miniszteriálista. Sok híve volt a kiküldöttek között, de lehurrogásban, kinevettetésben és gyalázkodásban is volt része. Ő azonban ugyanazzal a bátorsággal, amellyel börtönbe ment elveiért, ugyanazzal a rettenhetetlen leki erővel ismerte most be ezeknek az elveknek a tévedéseit és hirdette a diametriális ellentét felfogásának az igéit.

Így jött azután létre a kompromisszumos határozat, amely a választási parolán kívül meg azt is kiemeli, hogy a szocialista program csak akkor valósítható meg, ha Franciaország minden háborús veszedelemtől mentve lesz. Evégből a pártnak együtt kell működnie más országok munkásaival, hogy Németország és Franciaország között közeledés teremtsék és Anglia is bevonassék a népek békeszövetségébe.

II.

Az angol munkáspárt gyűlése.

A glasgowi kongresszuson is a parlamenti frakciónak kellett legtöbb kritikát hallania. És bár a kongresszuson – amint az már szokás – az ellentétek eléggé elsimultak, az impresszió mégis az maradt, hogy a munkáspárt parlamenti képviselőivel egyáltalában nincsenek a munkások megelégedve. Megalkuvással vádolták őket és különösen a parlamenti vezért Macdonaldot. Vele szemben az

ellenszenv annyira ment, hogy a leicesteri párt tagjai a pótválasztáson Macdonald ellen még egy másik munkáspárti jelöltet akartak fölállítani és ebben csak a központ tiltakozása akadályozta meg őket. A kérdés, mint a leicesteri párt sérelme, szóba került a kongresszuson is. Még egy másik választási affér is szerepelt a kongresszuson: a chesterfieldi eset, ahol a bányamunkások egy külön megbízottja a munkáspártól és a liberálisoktól is jelöltette magát. Meg is választották, de a munkáspárt most nem akarja befogadni és e miatt óriási a felháborodás a derbyshirei bányamunkások között.

Macdonald védelembe vette a parlamenti frakciót és önmagát. Beszéde során utal azokra a néha szinte leküzdhetetlennek látszó nehézségekre, amelyekkel a frakciónak a parlamentben meg kell küzdenie. Ezeken az állapotokon csak úgy lehetne segíteni, hogyha a munkások az eddigi negyven képviselő helyett háromszáznegyven képviselőt küldenének: a parlamentbe. A párt szélső balszárnya azt állítja, hogy a liberális és konzervatív pártok között nincsen különbség. Ha ez a felfogás helyes, akkor a munkáspárt taktikája is helyes. Ha valamelyik polgári párt fontos engedményeket hajlandó tenni a munkásságnak, akkor a munkáspárt támogatni fogja ezt a pártot, tekintet nélkül arra, hogy ez liberális vagy konzervatív párt. A tapasztalat megtanított bennünket arra – úgy mond – hogy a polgári pártok között lényegében nem sok különbség van. A munkáspártnak nem lehet érdeke, hogy akár az egyik, akár a másik párt bukását előmozdítsa és általános választásokat provokáljon. (Ennek az utóbbi mondatnak a helyes megértése szempontjából tudnunk kell, hogy Angolországban a parlamenti választások óriási költségekbe kerülnek, amelyek természetesen messze túlhaladják a munkáspárt rendelkezésére álló anyagi eszközöket. Egy-egy kerületben sokszor 40-50 ezer koronára rúgnak a párt választási költségei.)

A kongresszus főtárgya az aránylagos választójogról való vita volt. A párt egy része az aránylagos választási rendszer óhajtja, másik része pedig a föltételes választás híve, amelynél a választó már a főválasztásnál kijelenti egy külön szavazólapon, hogy a pótválasztásnál kire adja szavazatát.

Az aránylagos választási rendszerre vonatkozó határozati javaslat előadója *Knee* volt, vezérszónoka pedig Roberts, míg az ellentétes álláspontot Macdonald képviselte. A szónokok többsége az aránylagosság rendszere mellett szólalt fel és felsorolta mindazokat az érveket, amelyeket e rendszer propagálói szoktak kifejteni. A rendszer ellenfelei ellenben túl drágának találják ezt a módját a választásnak. Felhozták, hogy az aránylagos képviseleti rendszer mellett a jelölt nem is jön számításba, széttagoltságához, civakodásokhoz vezet a jelöltek között. Emellett a polgári pártokkal való kompromisszumokat és különböző egyéb megállapodásokat az aránylagos rendszer nem küszöböli ki. A különbség csak abban van, hogy az ilyen megállapodások e rendszer mellett nem a nyilvánosság előtt, hanem a kulisszák mögött, titokban történnek meg. Az aránylagos választás rendszere mellett is megtörténhetik az, hogy a választók kisebbsége választja meg a képviselők többségét. Erre bizonyosság Belgium. Jelenig az a legfontosabb föladatunk, hogy kiépítsük pártszervezeteinket

és a mindkét nemre kiterjedő általános választójogot, továbbá a választási költségeknek közpénzekből való fődözését követeljük.

Végre szavazás alá bocsátották mind a két kérdést. Az aránylagos választási rendszer mellett leadtak 704.000 szavazatot, ellene 1 millió 387.000 szavazatot. A föltételes választási rendszer még rosszabbul járt. Emellett leadtak 632.000 szavazatot, ellene pedig 1,324.000 szavazatot. Minden szavazásnál a bányamunkások állásfoglalása volt döntő.

Ezután a Daily Citizen támogatására vonatkozó határozati javaslatot terjesztették elő, amelyet a kongresszus vita nélkül elfogadott.

A kongresszus befejező tanácskozásán határozati javaslatot terjesztettek elő az élelmiszerek árának hatósági megállapítása érdekében, továbbá a háború és az általános hadkötelezettség ellen, végűi pedig a nők választójoga érdekében. Erre az utóbbi kérdésre vonatkozóan az elfogadott határozat megerősíti a korábbi kongresszusok idevágó határozatait és utasítja a parlamenti frakciót, hogy a legközelebbi ülészakban újra fölvesse a nők választójogának a kérdését.

KRÓNKA.

Szociálpolitika.

Mirabeau

A forradalmak romantikájának és kulturális háttérüknek érdekes képét adja Louis *Barthon*, most megjelent és Mirabeau-ról szóló könyvében. Nemesak a forradalmár pszichológiájához nyújt ez az életrajzirodalom körén jóval túlhatoló munka becses adatokat, hanem egyúttal a nagy francia forradalom egész szociológiáját adja. Lélektanilag visszavezeti Mirabeau szónoki és államférfiúi hatásait azokra az örökölt tulajdonságokra, melyek a Mirabeauk „féktelen fajtájának” minden tagjánál föllehetők. Mindezeket a tulajdonságokat a forradalmár fokozottan egyesítette önmagában és a kép melyet életírója már kora, fiatal-ságáról nyújt, ilyenforma: „Vakító és kápráztató, szókimondó és hazug, hencegő és őszinte, eredeti író és irodalmi kalóz, született és tökéletes színész, aki a gondolati és szellemi világ legmagasabb régióiból a legaljasabb köznapiságokig és a legmélyebb értelmű spekulációktól a legvisszataszítóbb sikamlóságokig sülyed le, aki élénk arcjátékával, kifejező pillantásaival sokoldalú és sziporkázó multságokat tud éleszteni és az ismereteknek oly pazar bőségét mutatja, melyeket részint saját gondolkodása által, részint az olvasott művek óriási tömegéből merített, hogy mindezek által úgy hat, mint egy ragyogó túlzás.”

Az átmenetet a kalandortól az államférfiéhoz berlini tartózkodása közvetíti, mely tartózkodásnak maradó emléke a porosz monarchiáról szóló munkája, melyet Mouvilleon braunschweigi professzorral közösen írt meg. Történeti szempont-

ból azonban talán még jelentősebbek Péricord abbéhoz, a későbbi Talleyrand-hoz írt levelei, melyek a nagy forradalom első évében, 1789-ben jelenteje meg „A berlini udvar titkos története” cím alatt.

De a francia udvart és az egész francia társadalmi életet is híven tükrözteti vissza Barthon Mirabeau élettörténetének megvilágításában. sok és érdekes adatot közölve a király és a nemzetgyűlés viszonyáról és arról a szerepről, a melyet Mirabeau ezen viszony kialakítása körül játszott.

A magasrangú családból származott Mirabeau-nak, mint demokratikus intézmények előharcosának. jelentős szerep jutott nemcsak Franciaország; kultúrtörténetében, hanem a politikai reformmozgalmak történetében általában. Az arisztokratái: szereplése e mozgalmakban kétségtelenül figyelemreméltó oldala a demokrácia problémájának és a szempontból Mirabeau szintén kezdeményezőnek tekinthető, kinek követői sorában ott találjuk Micheli du Ohrest-et, St. Simon-t és a többi főnemes vérből származó harcosait a demokratikus és szociális eszméknek.

A genti rendszer hivatalos megvilágításban.

A „Reiehs-Arbeitsblatt” egyik rendkívüli mellékletében közli mindazokat a törvényes intézkedéseket, melyeket a munkanélküliség biztosítása terén az egyes kulturországokban hoztak. A statisztikai táblázatokat követő kommentárokbán, többek között szó esik a genti rendszerről is, melyről a következőket olvassuk:

A genti rendszer eredményei általában véve csekélyeknek mondhatók. Tulajdonképeni céljának: az önszegélyre való nevelésnek lényeges vívmányával jóformán sehoh sem találkozunk, sem oly értelemben, hogy a hozzájárulások következtében a szakszervezetekbe való tömegesebb belépés következett volna be, sem abban a tekintetben, hogy a szakszervezeteket magukat arra indította volna, hogy ők honosítsák meg, vagy építsék ki a munkanélküliek támogatását. Csak annyi eredmény mutatkozott, hogy a munkanélküli szakszervezeti tagoknak biztosított munkanélküli segélyek összege emelkedett. Ez azonban az összes munkanélkülieknek aránylag kicsiny részére terjed ki, még ott is, ahol, mint Dániában, a munkásság szervezettsége a hozzájárulás rendszerének meghonosítása előtt is már igen előrehaladott volt. Belgiumban is, e rendszer szülőföldjén is aránylag kevés számú munkás az, akinek az javára válik. Németországban, hol a szervezkedés gondolata sokkal messzebbre hatolt, mint Belgiumban vagy Franciaországban, a munkanélküliek segélyezése is sokkal nagyobb fejlettséget mutat az egyes szervezeteknél, mint más országokban. Mert míg utóbbiakban a szakszervezetek túlnyomóan helyileg vannak organizálva, Németországban az egész vonalon erőteljes központosítási törekvés érvényesül és segélyezésük rendszeresen az egész birodalomra nézve egységesen van szabályozva. Azok a csekély pénzügyi megterhelések, melyekkel a genti rendszer jár, nagy fokban növelték ugyan elterjedését, egyúttal azonban kifejezésre juttatták e rendszer csekély jelentőségét a munkanélküliség következményeinek leküzdése tekintetében. Ennélfogva a genti rendszer számos buzgó szószólója is arra a meggyőződésre jutott, hogy töre-

kedni kell legalább is részleges biztosítási kényszer meghonosítására.

Annak illusztrálására, hogy a genti rendszer mily kis pénzügyi megterheléssel jár, 9 oly német város adataira hivatkozik a közlemény, melyekre nézve legalább is az évi hozzájárulások tekintetében vannak pontos adatok s amelyek szerint ez az évi hozzájárulás alig tesz ki többet 40.000 márkánál.

A kollektív szerződések törvényes szabályozása.

A francia képviselőház előtt egy törvényjavaslat fekszik, amely a kollektív szerződések jogi szabályozását tartalmazza. Miután a mi, a római jog uralmát még mindig túlságos mértékben respektáló judikatúránk még mindig habozó, sőt vonakodó állásponton van a kollektív szerződések tekintetében, nem tartjuk fölöslegesnek a törvénytervezet rendelkezéseit röviden ismertetni.

Mindenekelőtt a fogalmat határozza meg a javaslat. Eszerint kollektív szerződés az a szerződés, amely a szakegyesületek vagy az alkalmazottak egyéb szervezeteinek képviselői és a munkaadók között a munkafeltételek tekintetében kötött. A szerződés mindkét fél kötelelességeit és nevezetesen azokat a föltételeket szabja meg, amelyeknek meg kell, hogy feleljenek azok az egyéni vagy csoportszerződések, amiknek alapján a kollektív szerződés hatálya alatt álló egyének egymással vagy harmadik személyekkel a kollektív szerződésben meghatározott munka tekintetében szerződnek.

A fennálló szerződésbe más munkás- és munkaadószervezetek vagy nem szervezett munkaadók is beléphetnek.

A kollektív szerződést írásban kell megkötni. Hatályba lép abban az időpontban, amikor valamely ipari bíróság titkárságánál vagy a béke-

bíró hivatalában leteszik és ha a felek másként nem állapították meg, az illető ipari bíróság vagy békebíró kerületében bír hatállyal.

A szerződés tartama lehet határozatlan vagy határozott, avagy valamely meghatározott vállalkozásra vonatkozó. Első esetben mindkét fél bármikor visszaléphet. Ha a szerződés több szervezet között jött létre, akkor mindaddig életben marad, míg a résztvevő szervezetek legutolsója is visszalépett az egyik vagy másik oldalon.

A visszalépést egy hónappal előre be kell jelenteni a másik félnek. Tíz napon belül az ugyanazon oldalon lévő többi résztvevők is kijelenthetik visszalépésüket.

Hasonlóképpen joga van a határozatlan időtartamú kollektív szerződést kötött szervezet tagjának is arra, hogy a szervezetből való kilépés által kivonja magát a szerződés alól, hacsak kifejezetten le nem mondott erről a jogáról. Az ilyen joglemondás csak legfőlegb öt esztendő tartamára köthető ki.

Határozott időtartamú kollektív szerződések legfőlegb 5 évre köthetők. Ezen idő eltelte után egyéb megállapodás hiányában a szerződés határozatlan időtartammal megkötött szerződés jellegét kapja.

A bizonyos meghatározott vállalkozásra kötött szerződés hatálya legfőlegb 5 évig tart.

A kollektív szerződés hatásai a következők:

A szerződési pontokat a szerződő munkásoknak és munkaadóknak be kell tartaniuk;

A szerződő fél, aki harmadik személyekkel szemben is kötelezve van és avval a kollektív szerződéstől eltérő megállapodást létesít, szerződésszegés miatt bíróság megtámadható;

A szerződésben részes munkás és munkaadó szervezeteknek semmit szabad tenniük, ami a szerződés lo-

jális érvényesítését akadályozza, de e részben csak a szerződésben megszabott keretekben lehet őket felelőssé tenni;

Mindegyik fél a saját nevében léphet fel kártérítési igénnyel a bíróság előtt más szervezetek vagy azok tagjai ellen, saját tagjai ellen és más, a szerződés alatt álló személyek ellen, akik a szerződést megszegik. A szervezetek tagjaik javára ezek meghatalmazása nélkül is felléphetnek, föltéve, hogy ezeket értesítették és nem kaptak tiltakozást.

A kollektív szerződésbe olyan rendelkezések is felvehetők, amelyek szerint a szerződés teljesítésére vonatkozó vitás kérdések eldöntését a felek saját választott bírálókra bízák.

Az iparbíróság titkárságában vagy a békebíró hivatalában, ahol a szerződést letették, az érdekelt személyek díjtalanul nyernek felvilágosítást vagy saját költségükön hiteles másolatot.

A szombat délutáni munkaszünet.

Ennek a követelménynek érdekében kérvényezett legutóbb a birodalmi országgyűlés előtt a német szakszervezetek (Hirsch-Duncker) központi tanácsa. Különösen a nőmunkások érdekében támasztja e követelményt és olykép kívánja annak törvényhozási megvalósítását, hogy az ipartörvény idevágó szakaszát oda módosítsák, hogy a napi munka befejezését e kedvezmény részeseinél délutáni 5 óra helyett déli 1 órára tegyék. A beadvány indokolásában utal azokra a haladásokra, melyeket az angol munkahét gondolata a fémipari üzemekben elért. Épúgy a vasiparban is találkozunk a szombat délutáni munkaszünet helyenkénti engedélyezésével és a tapasztalatok itt is minden tekintetben jóknak mondhatók. Ugyanez áll a textiliparra nézve is, különösen Délnémetországban. Hasonló értelmű bead-

ványra készül különben a német textilmunkások szabadszervezetének szövetsége is, amely e tekintetben egy csapáson halad a keresztény textilmunkások szövetségével. Hogy ennél a kérdésnél oly nemzetközi jellegű intézkedésről van szó, amely talán legjobban nemzetközi kongresszus útján volna megvalósítható, abból következtethető, hogy csaknem mindenütt aktuálissá vált és az angol munkahét megvalósítását célzó mozgalom csaknem valamennyi kultúrországban folyamatban van. Angliában, ahonnan ezek a törekvések kiindultak, a szombat délutáni munkaszünet csaknem az összes iparágakban és az irodai tevékenység összes terein meghonosult már. Franciaországban, hol a munkásszindikátusok indították meg ezt a mozgalmat, szintén meglehetősen előrehaladott stádiumban van ez a kérdés. Hollandiában az 1911. évi törvény értelmében oly nők számára, akik férjnél vannak, vagy akiknek háztartásról kell gondoskodniuk, kívánatra szombat déli 1 órától munkaszünetet kell adni. Itt egyébként a textilmunkások újabb időben a férfimunkások érdekében is szép eredményeket értek el, így különösen Neede és Haarlem városokban; azonkívül egyes községek, mint pl. Enschede üzei a szombat délutáni munkaszünetnek saját munkásaik részére való megadásával példaadó hatást gyakorolnak. Görögország meghonosította a vásár- és ünnepnapokat megelőző napokra a 8 órás munkaidőt. Ausztriában hasonló törvényhozási alkotás érdekében küzd a keresztény textilmunkások szövetsége. Legjelentősebb azonban a mozgalom ezidőtájt Németországban a vásárrnap munkaszünetnek újból való rendezésénél fogva, amennyiben a szombat délutáni munkaszünet megkíméli majd a munkásságot is, a kereskedelmi alkalmazottakat is attól, hogy előbbiek vásárrnap legyenek

kénytelenek bevásárolni, utóbbiak pedig a bevásárlókat kiszolgálni.

Szociálarisztokrácia.

(Friedrich Alafberg: Sozialaristokratie. Ein Kulturprogramm. Leipzig 1914.) A címül szolgáló szót a szerző tudatos ellentétül használja a szociáldemokrácia megjelölésnek. Szintén pártot akar vele megjelölni: az összes szellemileg tevékeny, kulturális dolgok iránt fogékony és kulturálisan működő emberek nagy organizációját, a szociálarisztokrata-pártot. A szerző ezt, mint a szociális gondolat következetes keresztülvitélet fogja fel, amennyiben az államnak minden tagját egyképen belevonná és felelőssé tenné az összeség jóléteért. Ilyen értelemben a szerző a szociáldemokrácia szocializmusa ellen dolgoznék, mert az csak a munkások érdekközössége. Nyomatékosan hangsúlyozza az egyesek munkateljesítményének és a szociális szervezetbe való befolyásának az egyenlőtlenségét: mindenki tehetségének és ügyességének a mértéke szerint foglaljon helyet a társadalmi szervezetben, hogy így a teljesítőképebbek és értékesebbek kerüljenek az első sorba. Az arisztokratikus elem – nem a születési, hanem a szellemi arisztokrácia – jusson ismét uralomra, miután a tömegek korszaka leszorította ezt megillető polcáról. Ennek a szociálarisztokratikus világrendnek a megvalósítása végett követeli a szerző a kultúrparlament megeremtését, amelyben a nemzet szellemi vezérei vannak összefoglalva. Ennek a szellemi fölény autoritatív erejével kell mértékadónak lennie minden kulturális kérdésben és szerepbe bele kell vinnie a szociálarisztokrácia eszméjének a szeretetét, hogy később a szociálarisztokrácia kultúrpartja a parlamentben is megtalálja a maga képviselőjét.

Hivatalnok szociálpolitika.

A fennálló állapottal való elégtelenség a hivatalnokokat is új szervezetek felé kényszeríti. Még Németországban is, ahol aránylag türelmesebben viselik el a viszonyok folytonos rosszabbodását, erőteljes szervezkedés folyik. Baden-ban az összes tartományi hivatalnokszervezetek központi szövetséggé tömörültek, mely nagy és alapvető kérdésekben az egységes vezérletet vállalja. Bajorországban ugyanezzel a kísérlettel találkozunk. A birodalmi és a poroszországi altisztek úgynevezett „szociális munkaszövetséget” létesítettek, melyben hét szervezet egyesült 126.000 taggal. Hasonló szervezet a kis közlekedésügyi hivatalnokok elberfeldi kartelje is. A hivatalnoki jognak államban és tartományokban szükséges átalakításai érdekében rövid idő óta 14 szervezetből alakult, munkabizottság áll fönn, mely mögött 220.000 tag áll. Hasonló törekvések céljából tömörült a porosz tanítóegyesület is, mely legutóbbi konferenciáján elfogadta azt a határozati javaslatot, hogy a tanítóegyesület a hivatalnokszervezetekkel együtt törekedjék a nyugdíj- és szolgálati viszonyok újjászervezésére.

A hivatalnokok ezen feltörekvése nem öncél, hanem arra irányul, hogy az egyes hivatalnoki kategóriák között mesterségesen létesített válaszfalakat ledöntse és így módot nyújtson arra, hogy a hivatalnokok a polgárság egyéb rétegeivel szorosabb kontaktusba léphessenek. Ez magával hozná végre azt a szükséges és rég óhajtott, de mindeddig a hivatalos nehézségen megtörött törekvést, hogy polgárság és bürokrácia között a kívánatos összhang helyreálljon.

Törvényjavaslat a hitbizományokról.

Húsz év óta dolgoznak a porosz misztériumokban azon a törvényjavaslaton, melyet az év elején a

porosz urakházához benyújtottak és amely a hitbizományok reformálását célozza. Ennek a reformnak szükségességét évtizedek óta érezték Németországban. Ámde a kívánt birodalmi törvény helyett, mely a kérdést országosan rendezné, csak porosz tartományi törvény lesz. De ez nem az egyedüli baj. Mert a helyett, hogy ebből a törvényből oly hitbizományellenes reform származott volna, mint a minőt a birodalmi gyűlés követelt, oly törvényjavaslattal állunk szemben, melynek éppen ellenkezőleg az a célja, hogy a hitbizományok jogintézményét szélső hibáinak módosítása által állandósítsa és újra fölélessze.

A törvényjavaslat indokolásából ugyanis kétségtelenül kiderül az egész akció célja, mely nem egyéb mint a nagybirtok glorifikálása általában és a hitbizományilag kötött nagybirtoké különösen. Főérve a javaslatnak ezen politikája igazolására az a tény, hogy a családi hitbizomány évszázadokon keresztül, teljesen átalakult politikai és gazdasági viszonyok között is, teljes életképességben fenn tudott maradni. Valóságban azonban egész másképp történt, mert oly időkben, amikor az országban a szabadságmozgalmak voltak uralkodók, rosszul ment a hitbizományok sorsa és mindenkor, amikor a reakció került uralomra, a hitbizományjogot is sikerült ismét föléleszteni. Emellett évszázadokról egyáltalában nem lehet szó, mert hiszen egész Poroszországban mindössze öt hitbizomány van a XVII. századból, 56 a XVIII-ikből és mindössze 72 a XIX. század első feléből, úgy hogy a hitbizomány-alakítások egész nagy tömege az utolsó 60 évből való. És amely öregek a hitbizományok maguk, ép oly régi az ellenük folytatott küzdelem is. Franciaországban a forradalom 1793-ban végleg megszüntette őket és soha-

sem is keltek ott új életre. Németországban az 1848-as forradalom tört pácát felettük: a frankfurti parlament birodalmi alkotmánya törvénybe iktatta a hitbizományok megszüntetését és az 1848-iki, meg az 1850-iki porosz alkotmányok ugyanazt tették. Számos német tartományban, mint Oldenburgban, Elzász-Lotharmgiában, a bajor Pfalzban és a Majna melletti Frankfurtban máig- is fennáll ez az állapot, Koburg-Gothában pedig annyiban, hogy újak alakítása tilos.

Poroszországban azonban a reakció 1852-ben ismét helyreállította a hitbizományok intézményét és azóta, de különösen az utolsó évtizedekben rohamosan, kiterjednek a magas gabonavámok és egy gyorsan meggazdagodott ipari és kereskedői polgárság feudalisztikus törekvéseinek hatása alatt. Mindezeknél fogva az állami ösztérületnek immár 7%-a, egyes kerületekben azonban több mint 20%-a változhatatlanul, elidegeníthetetlenül és oszthatatlanul kissetű magáncsaládok birtokában van.

Ennek az állapotnak szociális következményeit nem szükséges külön felsorolnunk, mert hiszen ugyanaz a reakció létesítette nálunk is ugyanazokat az intézményeket s a kötött birtokból eredő szociális károk, nevezetesen pedig a mezőgazdasági bajok özöne Poroszországban, semmivel sem kirívóbbak, mint nálunk. Ott azonban legalább színleg hozzányúlnak a kérdés törvényes rendezéséhez, míg nálunk belátható időn belül szóba sem jöhet az, hogy a kötött birtokok kérdése parlamenti tárgyalások és törvényes intézkedések tárgyává válhassék.

Magyar városok a munkanélküliekért.

Ami néhány évvel ezelőtt még exoticum quid volt, mind sűrűbbé és rendszeresebbé való jelenséggé

kezd válni: a magyar városok is kötelességeik közé sorozzák a munkanélküliek segélyezését. Módszer ugyan nincsen még a segélyezésben, de az valóban egyre megy, ha tekintetbe vesszük, hogy sehol se alakult ki még olyan egyöntetű módszer, amely előnyösebbnek volna mondható annál az egyszerű ténynél, hogy a város, valóban munkanélkülieknek nyújt kisebb-nagyobb és nem alamiznaszerű összegeket.

Újabban a következő vidéki városok ily értelmű intézkedései jutottak tudomásunkra:

Miskolc 5000 koronát szavazott meg január 24-iki közgyűlésén. Egyszersmint a hatósági mézárások céljaira is megszavazott ez a közgyűlés 6000 koronát.

Kolozsvár törvényhatósága 15000 koronát szavazott meg a munkanélkülieknek és a segélyek kiosztására bizottságot küldött ki, melybe három tagot a tanács, hármat a munkáltatók és hármat a szakszervezeti bizottság delegált. A közgyűlésen indítvány tétetett, hogy a genti rendszer tanulmányozására bizottságot küldjön ki a közgyűlés, de ezt az indítványt elvetették.

Debrecen város közgyűlése 15 ezer koronát szavazott meg a munkanélküliek segélyezésére.

Ha ehhez hozzávesszük a már előbb intézkedett *Budapestet*, *Aradot* és *Nagyváradot*, úgy konstatálnunk kell, hogy városaink kezdenek szociális kötelességeik tudatára ébredni.

Törvényjavaslat az ipari bíróságokról.

A kereskedelmi minisztériumban készülő törvénytervezetek közül, több lap értesülése szerint, elsősorban és soronkívül. az ipari bíróságokról szóló tervezetet fogják a törvényhozás elé terjeszteni és a javaslatnak elintézését a polgári törvénykönyv életbeléptetésével hozzák kapcsolatba. A tervezet végső

megállapítása hivatott bizottság teljesen befejezte munkáját, úgy hogy mi sem állja útját annak, hogy a tervezet már a legközelebbi időben a képviselőház elé kerüljön. Az új törvénytervezet egyébként csak az általános elveket fogja tartalmazni, míg a legfőbb részletkérdésre nézve elhatalmazást fog adni a kormánynak, hogy azokat rendeleti úton szabályozza. A magyar iparbíró-ságok hatásköre ki fog terjedni: a) egyrészt a munkáltató, másrészt a munkás, mester, segéd, inas, kereskedelmi és ipari alkalmazott között fölmerült, a szolgálati és bérviszonyokból eredő jogvitás kérdések eldöntésére, b) mindazokra az ügyekre, amelyek a munkásbiztosító intézmények és a biztosítottak között felmerülnek és amelyek most választott bíróság elé vannak utalva, végül c) a felmerülő sztrájkok ügyei-ben mint békéltetőbizottság fog eljárni. Az összes iparügyi bíraskodást tehát erre az új szakbírószágra fogják bízni. Minthogy ennek a törvénynek hatálya kiterjed Horvátországra is, a törvénybe nem lehetett törvénykezési intézményekkel felkenni, mert ezek Horvátország autonóm joghatósági körébe tartoznak. Ezért inkább a végrehajtó hatóságoknak adtak nagyobb intézkedési kört, vagyis a kereskedelmi miniszter az igazságügyi miniszterrel és a horvát bánnal egyetértően fog eljárni a bírói szervezet és eljárás életbeléptetésénél. Szóval, lesz még egy törvény a munkások ellen, mert, hogy a Tisza-kormánytól mást nem várhatunk, az bizonyos.

Munkászászló egyházi avatása.

A "Világszabadságban" olvassuk a csorvási szocialista földmunkásszövetség zászlóavatási ünnepélyéről a következőket:

Délután két órakor volt a zászlóavatás. Kibontott zászlóval mentek az evangélikus templomba, ahol *Sipos András* evangélikus lelkész

tartott igen modern beszédet a zászlóról, felhívja a munkásokat arra, hogy a zászló mellett tartsanak ki, mert csak így érhetik el a jobb jövőt. Délután volt a tulajdonképeni zászlóavatás, amikor az ünnepélyt *Szász Pál* elvtárs nyitotta meg és a szót átadta *Csizmadia István* elvtársnak, ki igen szép beszédet tartott. Utána *Gárdos Mariska* elvtársnő beszélt nagy hatással. Este táncmulatság volt s ezzel az ünnepély véget ért."

A lap ugyanazon oldalán nyugtázzák a zászlószegért fizetett összegeket. Közöttük: Popovics Kornél jegyző K 4.-, Sípos András ev. lelkész K 10.-, Halász Endre ref. lelkész K 3.-, Bikádi Antal K 10.-, Gremperger József K 10.-, Dr. Gremperger József K 5. -, Horváth Lajos iskolaigazgató K 3.- stb.

Ez a rövid hír élénken megvilágítja, hogy a szocializmus teljesen elvált már az u. n. szabadgondolkodó iránytól és saját útjain halad előre.

Orosz panamák.

Az orosz bürokrácia erkölcséire érdekes világot vet az a két bűnügy, melyet mostanában két magasabb-rangú hivatalnok ellen indítottak. Az orosz államvasút egy anyagbeszerzési hivatalánál: a főnökét, Blesow mérnököt azzal vádolják, hogy vesztegetési pénzeket fogadott el állami szállítóktól. Ebbeli működésére nézve jellemző, hogy a 8000 rubellel fizetett hivatalnok két év alatt 200.000 rubelt keresett. Emellett úgy látszik a tanúvallomásokból, hogy a nyílt zsarolástól sem riadt vissza alkalmadtán. Amikor vizsgálatra került a sor, megtagadott minden felvilágosítást, visszatartotta az üzleti könyveket és a hivatalos okmányokat, sőt a tárgyalásra is karhatalommal kellett elvinni, mert személyesen nem volt hajlandó megjelenni. A másik botrányper hőse Lukoschkow államta-

nácsos, aki reggelenként szorgalmasan hallgatta a misét, majd csöndes ájtatosságra hivatalos helyiségébe zárkózott, huzamosabb ideig olvasva a bibliát és csak mintegy délutáni 1 óra tájban kezdte el hivatalos munkáját. A szállítókkal szemben is a keresztény szeretet és türelmesség követelményeit gyakorolta, melyek teljesítése fejében csak hébe-hóba fogadott el kisebb ajándékokat. Ezért aztán a vesztegetési összegek nála csak 20.000 rubelt tesznek ki.

Az új francia párt.

Briand régebben megkezdett pártalakítását most végleg befejezte. A január 13-iki pártalakuló gyűlésen mintegy 100 parlamenti tag vett részt. Az új párt neve: Federation des Gauches (a baloldaliak pártja). Programja lényegileg 3 pontot tartalmaz: a lelkiismereti szabadságnak az egyház és az iskola tekintetében való fentartása, zaklatások nélküli adórendszer behozatala és végül a 3 éves szolgálati idő Franciaország biztonságának és tekintélyének fenntartása érdekében. Ez a program nyilvánvalóan a küszöbön álló választási mozgalmakat tartja szem előtt és valószínű, hogy a májusi választásokon az új párt támogatni fogja azon republikánusok ellenjelöltjeit, akik a 3 éves szolgálat meghonosításában csak átmeneti rendszabályt akarnak látni és ez okból a 2 éves katonai szolgálat visszaállításáért küzdenek, a Briand-féle új pártalakulás tagjai között egyébként alig találunk jelentékeny balpárti vezért. Az újságok által közzétett névjegyzék főleg azokat a képviselőket és szenátorokat tartalmazza, akik a Barthou és Briand-féle kormányok tagjai voltak, de ott találunk többeket a republikánus párt konzervatív elemei közül is, így Lépine-t, a volt párisi rendőrfőnököt és Armez-t, a nagy hajótársaságok parlamenti szószólóját.

A új párt már a parlamentben is felvette a harcot a többi csoporttal, nevezetesen a radikálisokkal, kikkel a negyedik képviselőházi alelnök -ségért mérte össze fegyvereit. Ez a mérkőzés meglehetősen egyforma erőket mutatott, mert ha a radikális jelöltet, Rabier-t megválasztották is, ez csak harmadszori szavazás után és csak egy szótöbbséggel történt. A két párt küzdelmében egyébként is lényeges szerepet játszanak személyi szempontok és érdekek. Beavatottak szerint a Barthou-kabinet bukása után átmeneti kormányt terveztek Briand, Barthou és Millebrand-dal a „koncentráció és megnyugtatás” programjával. Csakmég az volt hátra, hogy néhány tervet, mely ezen kombináció útját állta, megghiúsítsanak. Ez lett volna a szerepe a többi miniszterelnök-jelöltnek, Ribot-nak, Dupuy-nek és Doumergue-nek. Az egyesült radikális párt határozott magatartásán ez a terv megtörtött azonban, amennyiben a radikálisok nem voltak rá hajlandók, hogy a „koncentráció és megnyugtatás” jegyében működő társaságnak a reakció munkájában segítségére legyenek. Közben azonban ezek a személyi momentumok és miniszter-döntögetési törekvések kipattantak és az új briandistáknak most már komoly politikai elvek és célok érdekében kell a küzdelmet felvenniük ellenfeleikkel, kiváltképpen pedig az egyesült radikálisokkal.

Tömeges kilépések az evangélikus egyházból.

Németországban az utóbbi hetekben sokat foglalkozik a sajtó az evangélikus egyházból való nagymérvű kilépésekkel és azok okaival. Sokan egyházi részről is ezt a tömegjelenséget arra az elkeseredésre vezetik vissza, amely úgy az államhatalommal, mint az egyházzal szemben általában konstatálható. Az állam különösen azáltal keltett elégu-

letlenséget, hogy a kilépetteket mindenféle képen üldözte, kizárta őket a legtöbb hivatalból, stb. az egyház pedig, leszámítva néhány liberális érzelmű egyházközséget, az államreakciós politikájának szítása és propagálása által. Ez különben nem is lehet másképpen, mert az államvallás mindig függőségben van az állami politikától és ennél fogva ki van téve mindazoknak az esetlegességeknek, amelyeket a politika magával hoz. Az egyházi élet nem is juthat addig a nyugalmas fejlődés állapotába, míg más szervezettől függ és míg saját önálló életét nem éli. Életérdeke tehát az államtól való elváltatása. Ezt az eredményt remélik a tömeges kilépésektől is. Számítanak ugyan rá, hogy egyházi részről ezeket a kilépéseket úgy fogják elbírálni, mint a szociáldemokrácia kísérletezéseit, akik mozgalmuk lanygulását ilyképpen akarják leplezni. Ezzel a föltevessel szemben maguk a szociáldemokraták a kilépési mozgalom megítélésében arra az álláspontra helyezkednek, hogy a felvilágosodott szervezett munkásnak, amennyiben még egyáltalán valami köze van a valláshoz, kötelessége benmaradni az egyházban és azon belül a szociáldemokrácia elveinek híveket toborozni, másrészt pedig az egyházi szervezetet a demokratikus elvnek, a szolidaritásnak és a szociális szellemnek követelményeivel megtölteni. Legutóbb Paul Göhre, a papból lett szocialista-agitátor nyilatkozott e kérdésben, azt mondva, hogy a pártprogramnak egyházra és vallásra vonatkozó szövegén semmi változtatni való sincs és föltétlenül fentartandó a pártnak neutralitása és türelmessége ezekkel a kérdésekkel szemben. Csak annyi szükséges, hogy ez a neutralitás új tartalmat és más célt kapjon. Praktikusán ez az új tartalom annyit jelentene, hogy azok, akik még éreznek valami közösséget az egyházzal és abban

benn maradnak, mindent elkövesse-nek annak helyes irányba való terelése érdekében. Csak akkor remélhető az egyháznak progresszív irányba való terelése, ha a progresszívek maguk igyekeznek befolyást nyerni az egyházi választásokra és az egyházi adminisztráció egészére. Ezen nyilatkozat persze nem vonatkozhatik a katolikus egyházra, melybe a laikusoknak semmi beleszólásuk sincs, amelyben tehát semmiféle demokratikus princípium nem érvényesülhet.

Látnivaló ebből, hogy semmi esetre sem szocialista praktika az, amelyre a kilépések visszavezethetők, hanem az egyházi és állami reakció, melynek következményei, mint ahogy más téren jelentkeznek, ezen a téren sem maradhatnak el.

A hálás utókor.

Németországban, a költők és gondolkodók hazájában történt. Január 27-én volt századik évfordulója annak, hogy Johann Gottlieb Fichte, a legkiválóbb német fők egyike, a német egység lángszavú hirdetője, a német politikai irodalom legjelentősebb munkájának szerzője, a berlini egyetem első rektora meghalt, inficiálódva feleségének ápolása közben, aki betegségét a Napóleon ellen küzdő és megsebesült porosz harcosok ellátása közben szerezte. A felsoroltak között akármelyik is elegendő érdem ahhoz, hogy kegyelettel és rokonszenvvel emlékezzenek meg Fichtéről. Mi történt e helyett? Az történt, hogy minden hivatalos ünnepelés elmaradt, elmaradt pedig azért, mert a nagy filozófus nem volt elég óvatos halála napjának megválasztásában és ugyanazon a napon talált meghalni, a melyen 40 és egy-néhány évvel később a mai német császár megszületett. Persze, hogy a lojális Németországban úgy gondolkodnak, hogy fontosabb egy

halott oroszlánál egy eleven császár és az ünneplések ilyen összeférhetlenségét természetesen nem Fichte emléke javára juttatták kifejezésre.

Érdekes ezen véletlen összehasonlálkozásnál összehasonlítani azt, amit Fichte maga az uralkodóról mondott azzal, amit a tudósról írt. A fejedelem, úgymond, tiszteletreméltó, mint eszméjének, küldetésének megvalósítója. Minden egyéb rajta merő árnyék. Vagyis a fejedelem ép úgy tiszteletreméltó, mint a tudós ugyanazon oknál fogva és ugyanazon mérték szerint. „A tudós lényegéről” szóló értekezésében Fichte az uralkodót is besorozta azok körébe, akik arra hivatottak, hogy az isteni eszmét és ennek továbbfejlődését képviseljék a földön. A fejedelem is, mint a tudós, arra hivatott, hogy bizonyosságot nyújtson arról, hogy van valami olyan magasabbrendű és elrejtett szubstancia, ami alapjául szolgál a természetes jelenségeknek. A fejedelem hivatása, ezt az eszmét az emberek ügyeinek intézése által *közvetlenül* hatályossá tenni. A tudós hivatása az, hogy *ezt az eszmét magát* mind nagyobb tisztaságban és határozottságban fentartsa és így mindig megújítva és megtisztítva nemzedékről-nemzedékre átszarmasztassa. Fichte, aki át volt hatva attól a hittől, hogy az eszme és kizárólag az eszme isteni jelentőségű, oly magas fokra helyezte a tudóst, mint azt annak idején Platón tette, oly magas fokra, amelyen az uralkodó sem előbbre való nálánál.

Fichtére, mint egyénre vonatkozólag ezt az értékelést a világtörténet is szankcionálta immár. Csak a szolgálalelkű német hivatalos tudomány opportunizmusa nem merte ezt látni.

Gulliver utazásai.

A világgönyvtárnak most megjelent kötete egy a maga nemében páratlan irodalmi kincset hozott felszínre a feledés homályából. Swift Jonathan „Gulliver utazásai” című könyve ez, amelyről azt tudtuk és azt hittük eddig, hogy gyerekeknek való meséskönyv. Kevesen tudják nálunk, hogy van *egy* másik Gulliver is: *a felnőttek Gulliverje*. A rontott, tizedére csonkított gyerek-Gulliver csak a híres, sokat próbált utazó kalandjait mondja el, de nem mondja el Swift nagyszerű emberlátását, gyilkos szatíráját, tökéletes humorát. A felnőttek Gulliverje nemcsak a törpék és óriások, nemcsak a tudósok és lovak birodalmain vezet keresztül, hanem az emberi társadalom és az emberi lélek legtitkosabb rejtelméin is. A világgönyvtár Gulliver utazásainak első teljes magyar kiadását adja s ezzel a világbirodalom legnagyobb szatirikusát beleilleszti a magyar kultúrába. Egy nagy író mutat itt tükröt az emberiségnek, s aki ebbe a tükörbe belenéz, megdöbbenő képet lát maga előtt a humor, a gúny, a szatíra színeivel megrajzolva. A könyvet Karinthy Frigyes fordította bravúros művészettel.

Szocializmus. Szakszervezeti mozgalom.

Udvarképes szociáldemokrácia.

Kopenhágai hírek szerint az a régi kérdés, hogy vajjon szociáldemokraták látogatása a királyi udvarban összeegyeztethető-e a párt elveivel, újra aktualitást nyert abból az alkalmából, hogy Keresztély király a parlament mindkét házának összes tagjait, tehát a szociáldemokrata képviselőket is meghívta az amalienborgi kastélyban rendezendő udvari hangversenyre és ebédre. Dániában ugyanis polgári körökben is megszokták, hogy a szociáldemokratákat úgy tekintsék, mint oly pártot, amely az összes többi párttal minden tekintetben egyenrangú. Ezt a felfogást a király is osztja, aki nem egy alkalmat, amikor szociáldemokrata vezérekkel összekertül, ragadott meg, hogy velük mindenféle napi kérdést megbeszéljen. Amidőn a múlt nyáron a politikai viszonyok az alkotmány kérdésében kiéleződtek és a parlamenti alakulatok így kívánták, Keresztély király egy percig sem habozott, hogy a szociáldemokrácia vezéréhez, Stauning képviselőhöz forduljon egy szociáldemokrata-radikális kabinet létesítése érdekében. Igaz ugyan, hogy a dán szociáldemokraták teljesen revizionista alapon állanak és a királlyal szemben mindenkor udvariasságot és lojalitást tanúsítottak. Eddig is a pártnak bizonyos kitűnőségei, kik hivatalos és reprezentatív állásokat töltöttek be, mint pl. Kopenhága szociáldemokrata polgármestere, egyáltalán nem irtóztak attól, hogy az udvarhoz szóló meghívásoknak eleget tegyenek. Ámde ezen elvtársaknak az udvarnál való szereplését a párt egy nagy része aggályosnak találta; a kérdést végre is a szociáldemokrata pártgyűlés elé vitték, hol olyképen döntöttek, hogy az összes szociál-

demokratáknak az udvarnál való megjelenést, bármily okból történjék is az, megtiltották. A jelen esetben azonban sok szociáldemokrata képviselőnek rosszul eshetett, hogy a király meghívását visszautasítsák, tekintve, hogy itt az egész szociáldemokrata-pártnak hivatalos képviseléről volt szó a parlament összes többi politikai pártjai mellett. A szociáldemokrata-képviselők azonban végre is rájöttek, hogy ebben az esetben sincs elfogadható okuk arra, hogy a párthatározattól eltérjenek. Ehhez képest aztán a képviselőház irodagazgatóját, aki a meghívást átnyújtotta, megkérték, hogy a királynak a szociáldemokrata-képviselők nevében a meghívást megköszönje s egyúttal közölje, hogy a párthatározatra való tekintettel, mely a szociáldemokráciának az udvarral való mindennemű érintkezést megtilt, akadályozva vannak a meghívás teljesítésében.

A délafrikai sztrájk.

Impozáns forradalmi nyilvánulások közepette folyt le a nagy tranzváli sztrájk, mely a bányászok munkabeszüntetésével kezdődött, a vasutasok rokonszenvi sztrájkjával folytatódott és úgy indult, hogy az összes nagyobb üzemekre kiterjedő általános sztrájkká válik, amidőn a kormány belenyúlt az eseményekbe és statáriális módon egyszerűen véget vetett az egész mozgalomnak. Ez a sztrájk tulajdonképen csak folytatása annak a háborúskodásnak, amely a délafrikai munkások és a kormány között még a múlt nyáron kitört. Ez idő óta a nyugalom a délafrikai gyarmaton csak színleges volt. Először a benszüllöttek lázadtak föl Natalban, majd a gyarmat többi részeiben. Ezek elégtelensége hamarosan áterjedt a fehér munkásokra is, különösen a bányászokra, akik kévéseitek a béreket és sokalták a munkaidőt; majd a vasutasokra, ki-

ket tömegesen bocsátottak el a szolgálatból. Amikor pedig ezek visszavételüket kérték és ezt megtagadták, sőt Botha generális még azzal is szította az elkeseredést, hogy kilátásba helyezte a kormány részéről a dolgozni akarók védelme érdekében benyújtandó törvényjavaslatot, a szakszervezet elhatározta a sztrájkot. Burton vasúti miniszter a sztrájkmozgalom elharapódzásának láttára kijelentette, hogy a munkások követelményei a vasútügyi bizottság előtt vannak és semmi esetre sem ígérheti meg az elbocsátott munkások visszahelyezését. Ugyanakkor Smutz generális a rendőrközegek egy gyűlésében kijelentette, hogy a kormány nom kíván vérontást, ezt az alkalmat azonban fel akarja használni a munkásszervezetek megsemmisítésére. A helyzetet komplikálta a bonzülöttek egy törzsének hirtelen leilázadása is, amely azonban természetesen semmi összefüggésben sem volt a vasutasok mozgalmával. Az egész aktív milícia, mely pedig élénken rokonszenvezett a sztrájkolókkal, a sztrájk kezdetétől fogva rendelkezésre állott, polgári őrsegek alakultak a törvényes rend fentartása érdekében és Durbánban az egész haderőt mozgósították. A kormány statáriumot hirdetett, mire méltán vetették fel elfogulatlan szociálpolitikusok azt a kérdést, hogy ha a kellő idő időben és módon avatkozott volna ennyi energiával az ügybe, nem vette volna-e elejét a mozgalom elharapódzásának. Ehelyett a direkt akció útján tovább haladva, merész fordulattal letartóztatta a délafrikai munkásmozgalom 10 vezetőjét és rövid úton Angliába deportáltatta őket. Hogy ennek az eljárásnak a jogszerűség látszatát megadják, hivatkoztak az új délafrikai bevándorlási törvényre, mely lehetővé teszi alkalmatlan idegenek deportálását, hogy azonban a kormány lelkiismerete nem volt egészen tiszta,

azt mindennél jobban bizonyítja az a rendelete, mellyel a 10 munkásvezér kiutasításának a lapokban való publikálását eltiltotta mindaddig, míg a delinkvensek nem voltak az angol gőzösn, amely elszállította őket.

Nemzetközi szakszervezeti mozgalom.

A szakszervezeti internacionálé fejlődéséről hű képet nyújt az a tény, hogy a múlt év szeptemberében Zürichben tartott nemzetközi konferencián a következő országok képviseltették magukat: Németország 2,530.000, az Amerikai Egyesült-Államok 1,943.000, Nagybritánia 900.000, Ausztria 420.000, Franciaország 387.000, Oroszország 2 7 5.000, Belgium 116.000, Dánia 105.000, Spanyolország 100.000, Magyarország 95.000, Svédország 85.500, Svájc 65.000, Hollandia 61.500, Norvégia 61.000, Finnország 20.900, Horvátország 7000 és Bosznia 5000, összesen tehát 17 ország 7,184.900 szervezett munkása képviselésében. Románia, melynek 8500 és Szerbia, melynek 5000 szervezett munkása van és amely országok szintén benn vannak a nemzetközi szakszervezeti szövetségben, nem küldtek képviselőket. A nemzetközi értekezlet befejeztével a szövetséghez csatlakoztak még a tranzváli egyesült szakszervezetek 100.000 taggal és az újzeelandiak 50.000 taggal, úgy, hogy a nemzetközi szakszervezeti szövetségben ez idő szerint 21 ország munkásai vannak benn 7,334.900 taggal. Ez a szám lényegesen megnövekszik akkor, ha tekintetbe vesszük, hogy a szakszervezeti tagok száma több országban jóval nagyobb

annál, mint amit fõn megadtunk, mert egy országnak nem valamennyi szervezete tartozik az országos központhoz. Különösen áll ez Angliára, ahol a szakszervezetek 3,010.000 tagja közül mindössze 900.000 tartozik a „General Federation of Trade Union”-ba, mely a nemzetközi szakszervezeti szövetséghez csatlakozott. Ezen általános nemzetközi szövetség mellett mindjobban kifejlõdnek az egyes szakmáknak nemzetközi titkárságai is; ezidõsz érint 29 szakmának van ilyen külön nemzetközi titkársága, melyek közül huszonötnek a központja Németországban van, a bányászoké és textilmunkásokó Angliában, a kereskedelmi alkalmazottaké Hollandiában, a kőmunkásoké pedig Svájcban. Szakszervezeti körökben felmerült az a kívánság, hogy ezeket a titkárságokat úgy egymás között, mint a nemzetközi szakszervezeti szövetséggel is szorosabb kapcsolatokba hozzák. Evégbõl az egyes szakmák nemzetközi titkárait meghívták a zürichi nemzetközi értekezletre, avégbõl, hogy az egyes országok központi titkáraival ott ennek a kooperációnak a módozatait megbeszéljék. Ennek a meghívásnak a következõ 25 szervezet tett eleget: a közüzemek munkásainak szervezete 100.000, a pékeké 67.000, az építõmunkásoké 485.000, a bányászoké 1,225.000, a sörfõzõké 131.000, a könyvkötõké 50.000, a nyomdászoké 140.000, a fodrászoké 4500, az üvegmunkásokó 43.000, a kereskedelmi alkalmazottaké 65.000, a famunkásoké 350.000, a kalaposoké 30.000, a kerámiai munkásoké 30.000, a lito-

grafusoké 34.000, a festõké 72.600, a fém munkásoké 1,000.000, a nyergeseké 18.000, a cipészek és bõrmunkásoké 104.000, a kőmunkásoké 75.000, a kőrajzolóké 13.000, a dohánygyári munkásoké 62.000, a textilmunkásoké 553.000, a szállító-munkásoké 860.000, az agyagosoké 17.000 és az ácsoké 85.000 munkás képviseletében. Ezzel szemben a gyárimunkások titkársága 267.000, a szállodai és vendéglõi alkalmazottaké 28.100, a szücsöké 6400 és a szabóké 101.500 taggal nem küldtek képviselõket az értekezletre. Ezen szám adatok szerint az egyes szakmák nemzetközi titkárságaiban összesen 5,594.100 szervezett munkás talál képviselõre. Ezek a munkások nem szükségképpen ugyanazok, akik az országos szövetségek tagjai, mert gyakori, hogy a szakszervezetek ezekben benn vannak, a szakmák nemzetközi titkárságaihoz pedig nem csatlakoztak és megfordítva.

A nemzeti szakszervezeti mozgalomnak még nagyobb fokú kiépítését célozza a zürichi kongresszusnak az a határozata is, hogy a legközelebbi nemzetközi értekezletet az Amerikai Munkásszövetség ismételt meghívásának eleget téve, tartsák 1915-ben San-Franciskóban. Ebben az évben ugyanis úgy maga az „American Federation of Labor”, mint számos más amerikai szakszervezeti szövetség tartja kongresszusát San-Franciskóban, ahol egyébként is nemzetközi demonstráció lesz, korunk egyik legnagyobb kulturális alkotásának, a Panama-csatornának megnyitása alkalmából. Érthetõ, hogy e meghívás elfogadásának sok nehéz-

ség állotta útját, aminthogy a zürichi konferencián is mindössze tíz szóval fogadták el azt hét ellenében. A nagy anyagi megterhelés, mely ily távoli ponton tartott kongresszus által a képviselatküldésre jogosított, de arra anyagi okokból képtelen szakszervezetekre hárul, bizonyára figyelembeveendő szempont, melyet végre is olyformán igyekeztek a nemzetközi szolidaritás élesztésének követelményével és az amerikai szakszervezetek azon jogos óhajával összeegyeztetni, hogy elhatározták a képviseltetés költségeinek közös fedezését. Ilyenformán az 1915-iki sanfranciskói nemzetközi szakszervezeti kongresszus igen jelentősnek ígérkezik nemcsak annál fogva, hogy előreláthatólag nagy lökést fog adni a szakszervezeti internacionálénak s impozánsan kifejezésre fogja juttatni a munka nemzetközi szolidaritását, hanem egyúttal méltó helyet és érvényesülést fog biztosítani a világ nagy ünnepi koncertjében a munkásság szólamának is. Ez a kongresszus, ha oly impozánsan fog lefolyni, mint az eddigiek és mint aminőnek tervezik, mindennél alkalmasabb lesz annak a szerepnek a dokumentálására, amely a munkásosztályra hárul, oly nagy technikai és kulturális javak megalkotásánál, mint aminő a Panama-csatorna is. Egészen bizonyos, hogy ennek a ténynek kifejezésre juttatása oly keretben, mint aminőt a sanfranciskói világkiállítás nyújtani fog, óriási hatással fog bírni, melynek kedvező eredményei bizonyára nem fognak elmaradni.

A földmunkások kongresszusa.

A Magyarországi Földmunkások Országos Szövetsége február elsején tartotta évi rendes közgyűlését Budapesten. A közgyűlés a szokott képet és tanulságot nyújtotta. Egy sereg fanatikus bízó ember, akiket semmi se tud elriasztani a szervezkedés munkájától és egy csomó meglehetősen vigasztalan számadat, melynek okát kiki arra vezeti vissza, amit a felfogása vagy a lelkülete szerint az igazi hibaforrásnak tekint, de amely okok közösek az egész világ földmunkásmozgalmaiban: a piciny keresetű mezőgazdasági munkásban nincsenek meg a szervezkedéshez szükséges anyagi, szellemi és erkölcsi föltételek. Ezt a földmunkásszervezkedés agitátorai szomorúan tapasztalják nap-nap után.

A M. F. O. Sz.-nek ezidőszent 4000 fizető tagja van, akik heti 10 fillér járulékot fizetnek. A tagjárulékokból 15.509 korona bevétel volt, amelyből segélyekre, művelődési célokra és agitációra 8701 koronát költöttek el. Akik a viszonyokat nem ismerik, el se tudják gondolni, ezek a kis összegek milyen nagy summák ezek azok között az emberek között, akiknek a körében a két filléreken is megtörik minden igyekezet.

A kongresszus szónokai általában panaszkodtak tolmácsoltak. Keserű szemrehányásokkal illették az ipari munkásság szervezeteit, amelyek kiméletlenek voltak velük szemben a tag utáni versengésben. Ez a határvillongás már sokszor nagyon elmérgesedett, mert az ipari munkásság tényleg a maga soraiban akarná látni a gyárak tanulatlan munkásságát, amely a Földmunkásszövetségnek is jó talaj a taggyűjtésre. Sok helyütt nem is tudták ezeket a munkásokat szervezetbe tömöríteni, amíg a Földmunkásszövetség nem szervezte őket. Egyik-másik szónok a tanult munkásoknak a napszámó-

sokkal szemben tanúsított fölünyes viselkedését és gőgjét is panasz tárgyává tette. Ezeket a vádakát azonban az elnöklő Csizmadia Sándor azzal szállította le, hogy hivatkozott az ipari munkásság rendszeres és állandó támogatására, amelyet a szövetség élvez. E nélkül a támogatás nélkül nem is tudna a mozgalom boldogulni.

A kongresszus után a „Munka”-szövetkezet tartotta közgyűlését. Az igazgatóság évi jelentéséből kitűnik, hogy a szövetkezetnek az első évben 113.984 korona forgalma volt. A kitűzött célnak még csak egyikét, a földmunkavállalkozást valósították meg, de az elmúlt évben erre se lehetett sok alkalom. A földbérlettel csak működésének későbbi szakáiban, kellő megerősödés után fog foglalkozni a szövetkezet, amely egyébként takarékbetéteket is fogad el tagjaitól. Nagyon szép eredményekről számolt be a szövetkezet pécsi fiókjának a képviselője. Ez a fióközlet úgy látszik kitűnő kereskedelmi szellem vezetése alatt áll és máris elérte, hogy a tagok szövetkezeti munkáknál 5 koronát keresnek, holott a magánvállalatoknál 3-4 koronánál magasabb keresmény ugyanabban a munkaszakban nincsen.

A tanult munkás arisztokráciája.

Ismeretes a tanulatlan napszámosmunkásoknak az a régi panasza, hogy a tanult ipari szakmunkásság nem viseltetik vele az egyenrangúságnak avval az érzületével, amely a szocialista ideológiájának legjobban megfelelne. Nagyon érdekes volt ezeket a panaszokat konkrét formájukban hallani a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetségének február 1-én megtartott kongresszusán. B. Szabó Ferenc debreceni kiküldött pl. elmondotta, hogy a napszámosmunkások nem tudták már elviselni azt a bánás-

módot, amelyet az építőmunkások tanúsítottak velük szemben. „Téglát ide te paraszt, az anyád istenét”, így támadt rá a napszámosra az a kőműves, aki mellől elfogyott a téglá. És még érdekesebb, hogy miképpen segítettek magukon a debreceni napszámosok ez ellen a viselkedés ellen. Akkordban vállalták el az építkezésnél a napszámosmunkát, a földkiemelését és a téglahordást. Ennek következménye B. Szabó Ferenc szerint az lett, hogy a földmunkánál 3 K helyett 3.60 koronát, a téglahordásnál napi 6 koronát kerestek a segédmunkások és most már a kőműveseknek nem volt panaszuk a téglahiány miatt, hanem – mint a debreceni kiküldött nagy derűtséget keltve előadta – a téglahordók sürgették a kőműveseket, hogy mi lesz már azzal a sok téglával, ami mellettük felhalmozódik?

Szó sincs róla, hogy ez az inkább tréfás eset valami nagy jelentőségű dolog volna, az elnöklő Csizmadia Sándor le is szállította később kellő értékére, amikor kifejtette, hogy az egész földmunkás szervezet és mozgalom milyen sokat köszönhet az ipari munkásságnak. De arra azért alkalmas, hogy eszünkbe juttassa, amiről sokszor megfeledekezünk: hogy mindenféle ideológia átalakító munkája után is igen nagy mértékben marad meg az emberekben az „ember”, akinek a gőg és az arisztokratizmus nem jelentéktelenebb tulajdonsága, mint az egyenlőség érzete és a demokratizmusra való hajlamosság.

„A jövő munkáspártja.”

Ezzel a nem kevésbé fennhéjázó címmel ruházta fel a Gewerkvereinokat a január 20-án Berlinben megtartott gyűlésükön Glatho, a berlini Gewerkvereinok kötelékének elnöke, aki beszédében a Gewerkvereinok történetét is vázolta.

1906-ban a Siemens-gyár 800 munkása egyesült ilyen címen érdekeinek megóvása végett és ma már Berlinben 40.000 munkás van a Gewerkvereinokban. Lassan, de folytonosan terjedt az új szervezet és megvetette lábát Augsburgban, Essenben, Hamburgban, Leipzigben, Drezdában, Halleben és egyebütt. Ezidőszerint több mint 200.000 hívet számlál az állandó növekedés tendenciája mellett. A szónok szerint a munkaadók csakhamar belátták az új szervezet előnyeit az ipari békére nézve, de azért mindenki csalódik, aki a Gewerkvereinokban engedelmes csapatokat akar látni: csakis szociális érzelmű munkaadó számíthat üzemében a Gewerkverein támogatására. Ez a békés megértés állítólag már nagy eredményeket biztosított a munkásságnak: nyári szünidőt, munkáslakásokat, béremelést és sok mindenfélét. A berlini Werkvereinok most programot dolgoztak ki, melyet a többiek jórésze is magáévá tett. Politikai és vallási kérdések teljesen ki vannak zárva, az egyénítési szabadságot egész teljességében kívánják, de a sztrájk jogát csak akkor veszik igénybe, ha minden egyéb békés kísérlet kilátástalan.

Ha mindenben igaza volna is a berlini Gewerkverein-kartell elnökének, még akkor is nyitva maradna egy igen nagy kérdés. Hogy vájjon a békés megértésnek a lehetőségei és a sikerei akkor is megvolnának-e, ha nem volnának a háttérben ijesztőkül a harcias tendenciájú munkásszervezetek.

A sárga szervezetek programja.

A háromféle szakszervezet mellett, melyek eddig Németországban fennálltak, újabban egyre-másra alakulnak úgynevezett sárga szervezetek és egyaránt szemben találják magukat úgy a szabad, mint a keresztény vagy a szabadelvű szakszervezetekkel. De nemcsak e munkásszervezetek ítélik el a sárga szervezetet, hanem a polgári szociálpolitikusok nagy része is ugyanezt cselekszi. A Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének német szakosztálya a *Verein für soziale Reform* az ősz folyamán vitaestélyt rendezett a sárga szervezetekről, amely alkalommal csaknem valamennyi szónok a sárgák ellen nyilatkozott. Különösen pedig egyik sem akarta elismerni, hogy a sárga szervezetek munkás egyesületet alkotnak. Ez a körülmény arra indította e szervezeteket, hogy kongresszust hívjanak egybe, programot dolgozzanak ki és azt a nyilvánosság elé bocsássák. A kongresszust szeptember 8-án tartották meg Berlinben, mely alkalommal a következő programot fogadták el. Minthogy e szervezeteknek ez az első ilyfajta megnyilatkozása, ennél fogva álljon itt egész terjedelemben:

1. A sárga szervezetek a gyülekezési jog alapján állnak. Gazdasági munkásszervezetek, melyeknek az a céljuk, hogy a munkások szellemi, gazdasági és társadalmi helyzetén javítsanak. Feladatuknak tekintik, hogy a munkavizonyok fokozatos javítására törekedjenek.

2. A szervezetek politikailag és

vallásilag neutralisok. Ily kérdésekkel sem az egyesületben, sem a szaksajtóban foglalkozni nem szabad. A tag politikai álláspontja miatt nem szenvedhet hátrányt.

3. A munkások szellemi érdekeit felolvasásokkal művelődési intézményekkel, könyvtárak berendezésével és felolvasásokkal kell szolgálni.

4. A gazdasági helyzet emelésére szolgál az önszegély, az államsegély és a szociális érzelmű munkaadókkal való együttműködés.

5. A munkások biztosítópénztárakat állítanak föl, melyek segélyt nyújtanak betegség, halál, családi szerencsétlenség és munkanélküliség esetén. A munkaközvetítők kedvező munkaalkalomról fognak gondoskodni. A tagok azonkívül ingyenes jogvédelemben részesülnek.

6. A sárga szervezetek nem mondanak le az őket törvényesen megillető sztrájkjogról. Azonban mint-hogy a szakszervezetek a sztrájkokat túlzásba vitték, a sárga szervezetek a sztrájkjal csak mint utolsó eszközzel kívánnak élni. A sárga szervezetek különösen elítélik a politikai és az úgynevezett hatalmi sztrájkokat, különösen ha nem védelmi célból alkalmazzák őket.

7. A sárga szervezetek békés úton akarnak elérni jobb munkaes bérvizonyokat. E célból a munkaválasztmányok kiépítését követelik.

8. A sárga szervezetek üdvözlik az eddigi szociálpolitikai alkotásokat. A maguk részéről támogatnak ttündolyan szociálpolitikai intézkedést, amely alkalmas a munkások helyzetének javítására és a

gazdasági harcok kiküszöbölésére vagy gyöngítésére. Követelik tehát:

a) a munkásbiztosítás további kiépítését;

b) a munkásjog igazságos kiépítését, különösen az adózás terén;

c) a válságok okozta munkanélküliség enyhítését közvagyonból;

d) a munkáslakások javítását;

e) állami intézményeket a munkáskonfliktusok békés elintézésére;

f) a munkások köréből is sorsoljanak ki esküdteket, munkásokkal is töltsenek be állami és községi tiszteletbeli hivatalokat;

g) a sárga szervezeteket jogi személyeknek ismerjék el.

9. A sárga szervezetek igazi gyülekezési szabadságot akarnak. Ha valamely munkás nem akar résztvenni társai sztrájkjában, úgy ez a hatóság részéről a legerélyesebb védelemben részesüljön. Azonban nem szükséges, hogy dolgozni akarók részére külön védelmi törvényt alkossanak, mert ily kivételes törvény elkeseríti a munkásokat és a szociáldemokrácia karjaiba űzi őket és elegendő, ha a fennálló törvényeket erélyesen alkalmazzák a szociáldemokrata sztrájkkényszer ellen.

10. A sárga szervezetek nem tekintik a munkaadót a munkások gazdasági ellenségének, hanem munkatársnak a termelésben. A sárga szervezetek nem akarják megkárosítani a munkaadót, hanem az egyenjogúság alapján békésen akarnak megegyezni a szociális érzésű munkaadókkal. A sárga szervezetek meg vannak róla győződve, hogy a szociális érzésű munkaadók tud-

ják mily fontos az iparra, hogy a munkásság is jó helyzetben legyen és éppen azért nem fognak elzárkózni a termés hozadékának elosztására vonatkozó békés megegyezés elől. A megegyezés az egyenjogúság alapján, a munkások vagy a szervezet vezetősége útján jöjjön létre.

11. Ebből a nézetből kiindulva üdvözlik a sárga szervezetek a munkaadók által létesített jóléti intézményeket, amennyiben ezek túlságosan nem gátolják a munkásokat mozgási szabadságukban. Ugyancsak nem találnak kivetni valót abban, hogy a munkaadók adományokat jutattak a sárga szervezetek pénztárába. Ez csak a munkaadó szociális érzéséről tanúskodik. Mindkét dolog a munkások helyzetének emelésére szolgál és ezért megegyezik a sárga szervezetek törekvéseivel.

12. A sárga szervezetek ügyeit kizárólag munkások vagy független hivatalnokok intézik.

13. A sárga szervezetek nemzetieknek vallják magukat oly értelemben, hogy a munkásérdekek legjobb istápolását a nemzeti ipar istápolásában látják. Ezért ellenségei a sárga szervezetek a szociáldemokrata párt mindenfajta nemzetközi tevékenységének.

A sztrájkjog álláspontját illetőleg alapjában alig van eltérés a sárga és a többi szervezetek között, hisz a sztrájkjal valamennyi szervezet csak a végső esetben él. Míg azonban a szakszervezetek a gyakorlatban igen is számolnak a munkaadó ellenállásával és sztrájkjalapot

gyűjtenek, addig a sárga szervezetek már eleve lemondanak arról, hogy harc esetén legyen mire támaszkodniuk. Másrészt a szakszervezetek a sztrájkjogért, a sárga szervezetek a sztrájkbontás jogáért szállnak síkra.

Nem program, hanem a gyakorlat a döntő. És így a sárgaszervezetekről csak akkor lehet majd ítéletet mondani, ha hosszabb múlt lesz majd mögöttük.

Az első nemzetközi szindikalista kongresszust

szeptember 27-étől október 2-áig tartották meg Londonban. Képviseelve voltak a német, angol, francia holland, osztrák és belga szindikalisták. Mintegy félmillió szindikalista munkás képviseletében. A napirenden a következő pontok szerepeltek:

- a) Antimilitarizmus.
- b) Sabotage.
- c) Kivándorlás.
- d) Esperanto.
- e) A munkásság vallás és erkölcse.

A szindikalista mozgalom teóriáját és taktikáját a következő határozati javaslatban foglalták össze:

A munkásságot valamennyi országban egyformán elnyomja az állam és a kapitalista termelési mód. A kongresszus tehát az osztályharc és nemzetközi szindikalizmus mellett foglal állást. A munkásságot fölhívja, hogy föderatív alapon független szervezeteket teremtsen, A szindikalizmus a munkások közvetlen anyagi és szellemi helyzetének megjavításáért küzd. Ezt a

harcot addig folytatja, míg nem győzedelmeskedik a mai rendszer felett. Az osztályharcnak a termelési és szétosztási eszközöknek magántulajdona az oka, ennél fogva ennek a tulajdonnak a társadalmosítására törekszik. A szakszervezeteket olyképen kell kiépíteni, hogy képesek legyenek a társadalmi termelés és szétosztás irányítását intézni. Mivelhogy a munkásokat a politikai és vallásos meggyőződés egymás ellenségeivé teszi, ennél fogva kijelenti a kongresszus, hogy a szervezetek csakis gazdasági alapon működhetnek. Ne támaszkod-

janak politikai vagy vallásos pártokra, hanem csakis a szervezet gazdasági erejére és a direkt-akcióra. A munkásokat fölhívja, hogy valamennyi országban a nemzetközi szolidaritás alapján álló független föderatív szervezeteket alapítsanak és ezek segítségével szabadítsák föl magukat az állam és a kapitalizmus nyomása alól.

A kongresszus nemzetközi bizottságot választott, mely rendszeres időközönként megjelenő értesítést fog kiadni. A költségekre minden 1000 tag után évi 5 frankot kell az egyes szervezeteknek fizetni.

Kartellek, a Trustök.

A trust-probléma Amerikában.

Az újév két nagy szenzációt hozott az amerikai trust-kérdés tekintetében. Az első az, hogy a Morgan-cég kilépett a nagy korporációkból, a másik pedig Wilson elnöknek szenzációs állásfoglalása a trust-politika égető kérdéseiben. A két esemény között bizonyára van összefüggés, amelyet ha az amerikai sajtó elhallgat is, az az egyértelmű megítélés, mellyel a Morgan & Co. cégnek mintegy 30 nagy részvénytársaságból való kilépését és az elnöknek a trustok megrendszabályozására vonatkozó kijelentéseit fogadták, kétségtelenül utal arra a tényre, hogy a kormány politikája a nagytőke előzetes hozzájárulásával találkozott. Ennek a politikának főbb pontjait a következő követelmények teszik: az ipari jellegű társaságnak szakbizottság által való felügyelete, a jelenlegi államközi kereskedelmi bizottság hatáskörének egyidejű kiterjesztésével olyformán, hogy ez a vasutak pénzügyi tranzakcióinak felügyeletére is fel legyen jogosítva.

Megakadályozandónak tartja az elnöki üzenet a nagy vállalatok: bankok, vasutak és ipartelemek, perszonális uniók vagy felügyelőbizottsági kapcsolatok útján egységes pénzcsoportok kezére való átjátszásának lehetőségét. Ehhez képest az egyesek szavazati jogát is, amennyiben több különböző vállalat részesei, megfelelően korlátozandónak véli. Ezen intézkedések megsértése esetén ne a társaságok,

hanem maguk az egyének legyenek büntetendők. Ezenkívül megkönynyítendő a kártérítés nyújtása olyanoknak, akik a trustok vagy monopóliumok képződése által érdekeikben sérelmet szenvedtek.

A trust-kérdés törvényes rendezése annyival is inkább szükségessé válik immár, minthogy a visszaéléseknek mind újabb és újabb módjai bukkannak föl. A tőkekoncentráció ugyanis ma már mind ritkább esetekben követi azt a régi eljárást, amely szerint valamely társaságot egyszerűen bekapcsoltak egy nagy trust szervezetébe, azáltal, hogy összevásárolták annak részvényeit, vagy azok többségét. Mostanság ezt két másik módszer pótolja, melyek rendkívül hathatósak, anélkül, hogy a hatóságoknak formális jogot adnának a beavatkozásra. Ha ugyanis valamely trust szemet vet valamely vállalatra, akkor azt „szőröstül, bőrostül” megvásárolja, vagyis eredeti szervezetét megsemmisíti és fizikai tulajdonát hozzácsatolja saját birtokához. Ezen abszolút beolvásztás mellett gyakran előfordul, hogy a nagy részvényesek, akik urai valamely társaságnak, egyszerűen összevásárolják valamely konkurrens vállalatnak részvényeit és a vállalat kezelését aztán saját ízlésük és szükségleteik szerint reorganizálják. A részvények a nagyrészvényesek magántulajdonában maradnak és békésen húzódnak meg az eddigi konkurrens vállalat többi részvényei mellett.

Legjobb bizonyítékát annak, hogy a trusturalom régóta óhajtott megszűnése még jó ideig nem fog be-

következni, a telefontrust szolgáltatja. Ez a vállalat, hivatalos nevén „American Telegraph and Telephone Oompany” még- a régi módszer szerint fejlődött, addig független és önálló társaságok felszívása útján. Az utolsó öt évben elért eredményeire nézve jellegzetesek a következő számadatok:

	Tőke (millió doll. (mérőföldekben)	Vonal hossza (mérőföldekben)	Alkalmazot- tak száma
1907-ben	179	8,610.592	100.884
1912-ben	334	14,610.813	140.789

Ez a társaság is feloszló-félben van és ha igazak Mc. Reynolds igazságügyminiszter fenyegetései, ez a felosztás gyökeres lesz, vagyis azok az érdekcsoportok, melyek ma a vállalat sorsát intézik, nem fognak többé vezetőserepet játszani .azokban a kis társaságokban, amelyek a trustból ki fognak alakulni.

Érdemes ehelyütt vázolnunk a „trustök ellen az elmúlt évben indított perek jelenlegi állását. Erről a következő képet kapjuk:

American Sugár Refining Company . Ez ellen a vád összes bizonyító eszközeit benyújtotta és most & védelem van soron.

United States Steel Comporation (acéltrust): Nyolcvan tárgyalási napon keresztül kihallgatták a kormány tanúit, húsz tárgyalási napon át a védekezési eljárás folyt le, melynek végső fázisa még hátra van.

United Shoe Machinery Company. Itt a bizonyítási eljárás jóformán befejezést nyert és 2-3 hónapon belül ítélet várható.

North-Atlantic Passenger Conference. Itt szintén befejeződött a

bizonyítási eljárás és rövidesen döntés alá kerül az ügy.

Brasilien Passenger Conference. A kormány a bizonyítás anyagát előterjesztette és most a védelem van soron.

International Harvester Company. Az utolsó periratok beadása van még hátra.

American Thread Company. Ez ellen csak rövid idővel ezelőtt nyújtották be a feljelentést.

Corn Products Refining Company. Ez ellen a feljelentés megtörtént.

American Company. A feljelentést kilátásba helyezték.

Összesen mintegy 49 trust-pör van folyamatban, melyek közül 35 polgári és 14 bűnvádi eljárás tárgya.

Nagy kérdés, hogy ez a pertömeg ós a küszöbön álló rendszabályozás a függő kérdések megoldását jelenti-e ós épp úgy kérdés, hogy vajjon a Morgan cég kilépése a nagy korporációkból hozzájárul-e majd a nagy monopóliumok megszűnéséhez és ha igen, hogy mindezen rendszabályok minő kihatással lesznek a tőkekoncentráció tenyéré és a vele kapcsolatos problémákra.

*

Hitchcock szenátor az amerikai szenátus pénzügyi bizottsága elé indítványt terjesztett, amely szerint minden részvénytársaság vagy tröszt, amelynek 480 millió koronánál nagyobb alaptőkéje van, amennyiben az illető szakma termelésének legalább egy negyed részét kezében tartja, progresszív különadóval terheltessék meg.

Az indítvány Reynolds bírónak és az uralkodó demokrata párt befolyásos köreinek a kezdeményezésére vezetendő vissza. Lényeges előnye van a republikánus párt eljárása fölött, amely a perek indítására és a nagy vállalatok tönkretételére irányult. Ez a tönkretetés sokszor annyira oktalannak látszott, hogy a bíróságok a végső szó kimondása előtt visszariadtak tőle. Míg az ellenben kétségtelenül igazságos, hogy ezek a nagy vállalatok, amelyek egész termelési ágak fölött uralkodnak, a konkurrenciát kiirtják vagy elnyomják és ezáltal nagyobb árakat és nagyobb nyereséget érnek el, hogy ennek a nyereségnek egy részét progresszív adó formájában az összeségnek adják át.

Az bizonyos, hogy trösztalkotási szellem annál inkább alábbhagy, minél kevésbé lesz nyereséges ilyen vállalat alkotása. Ha pedig az adó bizonyos határok között marad, akkor nem lesz zavaró hatású a koncentrációs törekvésekre és csak a fentebb említett észszerű célt fogja szolgálni.

A nagyközönség rovására elért monopólium-nyereség ismét visszafolynék a nagyközönséghez, a trösztnek nem maradna belőle egyéb, mint amit az üzemi takarékossgal, a kevésbé jövedelmező vállalatok abanahagyásával és a propagandaköltségekben való megtakarítással volna elérhető: és ez mindenképen legitim nyereség, amely a vállalatnak és a vállalat munkásainak szolgálna előnyére anélkül, hogy a társadlomnak organikus károkat okozna.

A bankkartel.

A nagy fővárosi pénzüzetek 1908. évben közös megállapodásra léptek, amely kartelszerű megállapodás azonban hosszúéletű nem volt, mert még ugyanabban az évben a szerződő felek megsemmisítették a megállapodást. A kartelt azért szorgalmazták a nagybankok, hogy a fontos üzletágakban egységesen járassanak el s ezáltal kizárják a konkurrenciát. Az egységes megállapodás azért nem lehetett hosszúéletű, mert a kartelben álló bankok titokban megszegették a megállapodás módzatait s nem egy esetben eltértek a megállapodás pontozataitól. Ezért felbontották a kartelt s 1908 óta nem is vetődött fel a bankkartel felújítása.

Néhány nap óta azonban a nagy fővárosi pénzüzetek között ismét megindult a bizalmas tanácskozás a kartel föllevenítésére s elsősorban az 1908. évi megállapodást vették elő s ennek a pontozatait akarják az újabb megállapodás vezérfonalául alkalmazni.

A kartel-tervezet szószerinti szövegét a *Világ*-nak sikerült megszereznie, amelynek főbb pontozatait a következőkben adjuk:

I. Az első táblázat, vagy, amint a „Megállapodás” nevezi; „I. Táblázati kimutatás az üzleti összeköttetésben a Valutálásra vonatkozó minimális feltételekről” a következő feltételeket tartalmazza: Jövőírások történnek a) aznapi valutával: a lejárat napján készpénzben eszközölt lefizetések, leszámításból származó és eldiszponált összegek, az intézet saját kibocsátványainak szelvényei; b) az

elszámolást követő köznapon: az intézet székhelyén folyószámla javára történő készpénzfizetések, klíring- és zsiróátutalások, bevételezendő váltók, utalványok és csekkek, átíráások egyik fél számlájáról a másikra, váltó- és értékpapír-elszámolásból eredő jóváírások, c) az esedékességet, illetve elszámolást követő második köznapon: nem az intézet székhelyére szóló csekkek, klíringátutalások, inkasszált értékek, a fél javára eszközölt lefizetések, az intézetnél letétben lévő fix kamatozású értékpapírok szelvényei; d) a negyedik köznapon minden egyéb fel nem sorolt kategóriájú kisorsolt részvény, sorsjegy vagy szelvény ellenértékének jóváírása. Terhelések mindig aznapki valutával vezetendők keresztül.

II. A második táblázat a váltóleszámítolásra vonatkozó minimális feltételeket tartalmazza. A kamatláb a „Megállapodásba” be nem vont a) fővárosi pénzüzetek és magáncégek tárcaváltóinál, ha az Osztrák-Magyar Bank piacain fizetendők;

45 napnál rövidebb lejáratú váltóknál $\frac{5}{8}\%$ a bankkamatláb felett;

46-100 napos váltóknál $Va\%$ a bankkamatláb felett;

101-120 napos váltóknál $\frac{5}{8}\%$ a bankkamatláb fölött;

120 napnál hosszabb váltóknál $\frac{3}{4}\%$ a bankkamatláb fölött.

Nem bankhelyekre és a monarchián kívül fizetendő váltók után az előző skálánál $\frac{1}{2}$, illetve 1% -kal magasabb kamatláb alkalmazandó. Az inkasszó-költségeken kívül 1% jutalék számítandó. Kivételt képeznek e minimális feltételek alól a gőzmalmok a bécsi bankok elfogad-

ványai. h) Vidéki intézetek, eszkomptörök és szövetkezetek leszámítolása után számítandó: Vidéki pénzüzeteknél, ha saját tőkájük nem haladja meg az

500.000 koronát, $\frac{5}{8}\%$ a bankráta fölött;

500.001-800.000 koronáig $\frac{1}{2}\%$ a bankráta fölött;

800.001-2.000.000 koronáig $\frac{3}{8}\%$ a bankráta fölött;

2.000.000 korona fölött 74% -a bankráta fölött;

Szövetkezeteknél 1% a bankráta fölött.

A többi táblázat a devizák és valuták, lombard és kosztüzetek, folyószámla-hitelek, adó- és vámhitel, jótállások, óvadékok és safe-depositok bérletére vonatkozó minimális feltételeket tartalmazzák.

A megállapodáshoz a következő pénzüzetek és bankcégek csatlakoztak:

Adler Lajos és Fia cég, Angol-Osztrák Bank Budapesti Fióktelepe, Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság, Budapest-Erzsébetvárosi Bank Részvénytársaság, Budapest-Erzsébetvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság, Budapest-Lipótvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság, Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcson Részvénytársaság, Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár, Első Magyar Iparbank, Forgalmi Bank Részvénytársaság, Hazai Bank Részvénytársaság, „Hermes” Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság, Központi Kereskedelmi és Iparbank Részvénytársaság, Központi Váltóüzlet Részvénytársaság, Kramer J. cég, Latzko

N. és Popper A. cég, Magyar Agrár- és Járadékbank Részvénytársaság, Magyar Általános Hitelbank, Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaság, Magyar Fakeskedők Hitelintézete Részvénytársaság, Magyar Jelzálog-Hitelbank, Magyar Kereskedelmi Hitelbank Részvénytársaság, Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság, Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank, Magyar Országos Központi Takarékpénztár, Magyar Takarékpénztárak Központi Jelzálogbankja mint részvénytársaság, Mercur Váltóüzlet Részvénytársaság, Neményi, Strasser és Társa cég, Nemzeti Pénzváltó Részvénytársaság, Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Schlesinger Berthold M. és Társa, Schwarz Ármin és Társa, Wiener Bankverein Magyarországi Fióktelpe.

Nem csatlakoztak a kartellhez az Általános Bank és a Magyar Pénzintézetek Központi Hitelbankja. A kartell tagjainak affiliált intézeteire a „Megállapodás” nem terjed ki. Ilyen affiliált intézetet bejelentett: a Magyar Általános Takarékpénztár 22-től, a Pesti Hazai 8-at, a Kereskedelmi Bank 8-at, a Leszámitolóbank 7-et, az Agrárbank 7-et, a Hitelbank 4-et, a Magyar Kereskedelmi Részvénytársaság 4-et, a Hazai Bank és a Belvárosi Takarékpénztár 1-1-et.

A népek gazdasági egyenlőtlensége.

Ehhez a témához érdekes adatokat szolgáltat Ludwig Quessel a Sozialistische Monatshefte hasábjain. Kimutatja többek között, mily fel-tűnően lép előtérbe a népek gazda-

sági egyenlőtlensége a divattal szemben követett magatartásuk által. így pl. a Parisból eredő azon új divat, mely a hosszú és széles szoknyák helyébe a rövid és szűk szabásúakat honosította meg, súlyos válságot jelentett a német textiliparra nézve. A nagy német posztóüzletek utazói, kik az 1911. évben üzleti útjaikról hazatértek, azt jelentették, hogy nem csak a régi vevő közönséget tartották meg, hanem még újakat is szereztek, mindamellert azonban a nyert megbízások financiaiis eredménye lényegesen kevesebbet tesz ki annál, mint amit a megelőző években tudtak felmutatni, mert az új női divat a ruhaszövetek lényegesen megcsappant fogyasztását eredményezte. A divat által kiadott jelszónak tehát az volt a következménye, hogy a német textilipar kénytelen volt korlátozni a termelést és számos munkást elbocsátani. Bármily általános és minden népnél érvényesülő is az a hajlandóság, hogy a ruházkodás útján díszítmagát, mégis nagy különbségeket mutat az a mód, ahogy ez a hajlam kielégülni törekszik. Különösen nagy e tekintetben az európai és ázsiai népek közötti különbség. Európában a divat az uralkodó e téren, Ázsiában a tradíció. E részben még azok a nagy átalakulások sem tudtak változásokat előidézni, melyek a legutóbbi években a nagy ázsiai birodalmakban végbe mentek. Midőn a kínaiak a régi hagyománnyal szakítva, kezdték copfjaikat levagdosni, az európai kalap- és sapkagyárosok azt hitték, hogy most már eláraszt-hatják a kínaiakat európai kalapokkal. Ez a számítás azonban teljesen csődöt mondott, mert még ma is tele-vannak a kínai kikötővárosok rak-tárai oly sapkákkal és kalapokkal, melyek nem keltek el. Vagyis még” ily radikális változása a hajviseleteknek sem volt képes a ruházkodás-ban kifejldött tradíciót megintatni.

A népek gazdasági különbözősége akereskedelmi statisztika számaiban szinte mérhető módon jut kifejezésre, de itt bizonyul be legteljesebb módon az a tény is, hogy az egyes népek gazdasági egyenlőtleniségének magyarázatánál lehetetlen az emberi cselekvés lelki motívumaitól eltekinteni. Különösen szük-

ség-es azonban, hogy a gazdasági cselekvéssel kapcsolatos ezen lelki motívumokat a fehér és sárga faj közötti mélyre ható különbségek magyarázatánál vegyük számba, tekintve, hogy a kapitalista rendszer egészen más hatásokat vált ki az ázsiai népekből, mint aminőt az európai népekre gyakorolt.

Társadalmi biztosítás.

Rovatvezető: **Dr. Kertész Sámuel** az O. M. B. P. s. titkára.

Az O. P. új igazgatósága megalakult.

A választást megelőzően már beköltözött a béke a munkaadó érdekeltség két részre szakadt táborába és a választásnak egyhangú eredménye már csak a pecsétet ütötte rája. Sok örvendetes jel mutat arra, hogy a harcok nyomán a kölcsönös megértés, a munkásbiztosítás őszinte szolgálatában való együttműködés virágai fognak fakadni. Nemcsak az igazgatóságban egyesült érdekeltségek, illetve a munkaadó érdekeltségnek szembenállott két része között, hanem az O. P. és az A. H. között való viszonyban is.

A decemberi választásokat megsemmisítő állami hivatali rendeletről már múlt számunkban elmondtuk a véleményünket. Nem tartjuk azt helytállónak sem az alapszabályok, sem pedig az országos vezető intézmények gyakorlatában elsősorban megkövetelhető következetesség szempontjából. Meg kell azonban állapítanunk még egyet: ha már a hivatal megsemmisítette a választásokat, nagyon helyesen le-

is vonta ennek a határozatának azt a törvényes konzekvenciáját, hogy ugyanazon rendeletben gondolkodott az új közgyűlésnek a lehető leg-rövidebb időn belül való összehívásáról. Föl kell jegyeznünk azt a momentumot nem csak azért, mert ezzel sikerült a rendelet nyomán kitörőben volt vihart elhárítani, hanem főként azért is, mert az O. P. igazgatóságnak minden adott alkalommal kifejezett törvényes álláspontjának első ízben való érvényesülését látjuk abban. Reméljük, hogy azokban a nem kívánatos esetekben, amikor esetleg újból valamely kp. autonómiájának felfüggesztésére kerülne a sor, ez az egyedül törvényes álláspont fog érvényesülni.

Az Állami Hivatalnak az adott körülmények között egyedül helyes rendelkezése, hogy kiküldötteit az egy hónapos interregnum alatt csupán a folyó ügyek ellátására utasította és hogy a kiküldöttek *ezen* megbízatásuk körét túl nem lépték, kétségtelenül megkönnyítette az önkormányzati élet folytonosságának, minden nagyobb zökkenés nélkül való visszaállítását.

Az önkormányzati munka már megindult; programját *Lukács* József elnöknek az a gyakorlati ta-

pasztaletokon felépült, széles látókörű és igaz szociális érzéstől áthatott beszédje adta, amelyet alant egész terjedelmében is közlünk. Az a körülmény, hogy a program azokon az értékes alapokon kíván tovább építeni, amelyeket az autonómia már eddigi működésével teremtetett, a gyakorlati munka, első feltételét, a *realitás*-t kölcsönzi annak, az az egyhangú, lelkes fogadtatás pedig, amellyel az elnöki beköszöntő úgy az igazgatóság mindkét érdekeltisége, mint az Állami Hivatal részéről találkozott, a békés és eredményes munkára való hajlandóságnak biztató dokumentuma. Az a meggyőződésünk, hogy a hivatott tényezőknek megértő együttműködése nemcsak a közvetlen feladatok megoldása körül fog üdvös eredményekkel járni, hanem a küszöbön levő törvénymódosítás során is ki fogja vívni azt az irányító befolyást, amely a munkásbiztosítás legfőbb szerveit minden körülmények között első sorban megilleti.

(K)

Szervezeti és személyzeti változások az országos pénztárnál. Az országos pénztár autonómiáját helyettesítő állami hivatal egyik legkiemelkedőbb és nagyobb fontosságú intézkedése volt a mandátumának utolsó előtti napján az országos pénztár igazgatójával együttesen aláírt és szervezeti, valamint személyzeti változásokat maga után vonó rendelet volt. A rendelet szerint:

I. Az igazgató közvetlen rendelkezése alá helyeztetnek: a) az ügyészség (*jogi osztály*), vezetője *dr. Ha-*

lász Aladár ügyésztitkár; b) a házi-pénztár.

II. Az első főosztály (elnöki és betegsegélyezési ügyosztály) vezetője *Somló Jenő* titkár. Ez az ügyosztály a következő alosztályokat foglalja magában:

I/a) Ügyköre: az országos pénztár önkormányzati, személyzeti és gazdasági ügyeinek, munkaskórházi, szanatóriumi ügyeknek, a baleseti felülvizsgáló ügyeinek, helyiségbérelti és székházépítési ügyek, szállítási szerződések ügyeinek ellátása.

Ez alosztály vezetője *dr. Kertész Sámuel* segédtitkár.

I/b) Ügyköre: helyi pénztári önkormányzati személyzeti és gazdasági ügyek, a helyi pénztárak adminisztrációjának központi intézése, irányítása és általános ellenőrzése, önkéntes tagok ügyei, elvesztett tagsági igazolványok nyilvántartása. Ez alosztály vezetője *dr. Tóth Kálmán* titkár.

I/c) Ügyköre a helyi pénztárak orvosi ügyei, gyógyszer- és fürdő-szerződések, bábaserződés és kórházi ügyek, betegsegélyezési ügyek, választott bíróságok által betegsegélyezési ügyekben hozott ítéleteknek nyilvántartása. Ez alosztály vezetője *dr. Freystadt Sándor* titkár.

Id) Gazdasági alosztály. Gondnok: *Alemann László*.

III. A második baleseti főosztály vezetője: *dr. Szemenyei Kornél* aligazgató.

Ez a főosztály a következő alosztályokat foglalja magában:

II/a) Kártalanítási osztály. Vezetője: *dr. Alapy Győző* segédtitkár.

II/b) Közigazgatási osztály. Veze-

tője: *dr. Lukács Imre* segédfoglal-mazó.

II/c) Kártalanítási segédhivatal.

II/d) Üzembesorozó osztály. Vezetője: *Gallai Marcel* titkár.

II/e) Kisipari osztály. Vezetője: *Horváth Ede* számtiszt.

II/f) Üzembesorozási segédhivatal.

A rendeletben nem érintett többi osztályok szervezete változatlan maradt.

Az Országos Pénztár rendkívüli közgyűlése február hó 1-én folyt le. A közgyűlést az autonómia helyettesítésére kiküldött dr. Diószeghy József min. osztálytanácsos vezette. A közgyűlésen megjelent 337 biztosított és 325 munkaadó közgyűlési kiküldött. A napirend első pontja az autonómia újjáalakítása volt. A választások eredménye a következő: *Munkaadó igazgatósági rendes tagok lettek:* dr. Acél Rezső, dr. Balkányi Kálmán, dr. Gratz Gusztáv, dr. Hegedűs Lóránt, Krausz Soma, Löbl Bertalan, Lukács József, Májunké Gddeen, ifj. Nagy Elek, Nándor Pál, Reinhart Gyula, Rohay Béla, Vilcsek Vilmos, Bittner János, Bloch Leó, Brúder Ignác, Fock Géza, Haybáck Ágost, Koch Károly, Kujniss Gyula, Mann József, Zsombor Géza, Bokor Adolf, Bustin Salamon, Farkas Elek, Gelléri Mór, dr. Mautner Aladár, Méhely Kálmán, dr. Rudan Áldó, Sárvány Oszkár. *Biztosított igazgatósági rendes tagok lettek:* Berger Ferenc, Bognár József, Cédli István, Frank Ferenc, Geistlinger Ferenc, Károlvi Pál, Kozma A. Lajos, Leitkam Árpád, Miakits Ferenz, Pap Kálmán, Pattermann Dezső, Preusz Mór, Vanczák János, Csorvási Jenő, Fülöp István, Kalmár Henrik, Kitajka Lajos, Pelle János, Schwarcz Árpád, Szekulits Jakab, Újhelyi Ferenc, Urbán Péter, Buchinger Manó, Deutsch Jenő, Garbai Sándor, Ho-

rovitz Gábor, Jászai Samu, Peidl Gyula, Rudas Sándor, Weltner Jakab.

Igazgatósági póttagokká megválasztottak a *munkaadók közül:* Bélyeky József, Buertmes Frigyes, Dávid Károly, Debreczeni Jenő, dr. Goldberger Lajos, Hamerli Imre, Hollós Bernát, Jahida Adolf, Koch Jenő, Lukács Emil, Misura Zsigmond, dr. Szántó Samu, Deutsch Adolf, Deutsch Mór, Hlatky István, Hönel Béla, Melkó Bertalan, Meszessy Ferenc, Pásztor Béla, Varga Gyula, Wachtel Antal, Weil Miksa, Edvi Illés László, Ferenczy Gyula, Goldmann Henrik, Kelen Béla, Pellet Bertalan, Sterba Dezső, StojkaLászló, Vértes Dezső. A biztosítottak közül Bauer Gyula, Bécsi István, Jakab Ferenc, Fried Jenő, Kőműves István, Payer Károly, Sáfrán Rezső, Stein Dezső, Szmátana András, Svraka Antal, Terelmes Károly, Tóth László, Tóth József, Cséke Mihály, Fa József, Hubai János, Kardics Kálmán, Kiss Gyula, Metlesich Kálmán, Neumann József, Steingiszter Lőrinc, Széli Mihály, Farkas István, Gábrriel József, Kruppa Rezső, Reichardt Béla, Sándor Samu, Strengar Demján, Singer Vimos, Surányi Lajos.

Munkaadó felügyelőbizottsági rendes tagok lettek: Glaser Gyula, Kovács Márton, Lukatsovits Imre, Rózsa Károly, Mészáros Győző, Székely Sándor, Fenyves Izsó, Kecskeméthy Sándor. *Biztosított felügyelőbizottsági rendes tagok lettek:* Bertók Lajos, Grünbaum Miksa, Lerner Dezső, Mizsik József, Knap Gábor, Lázár Dezső, Dincsér István, Drahovszky Antal. *Munkaadó felügyelőbizottsági póttagok:* Balassa Árpád, Neubauer Gyula, Hirschbein Ármin, Strasser Jenő. *Biztosított póttagok:* Lajosfalvy István, Madaras István, Szabó Imre és Szladedek Kálmán.

Ezenkívül megválasztották a m. kir. Munkásbiztosítási Hivatal bírói

osztályának nem állandó tagjait is alapszabályszerű számban.

A napirend második pontja a kellő időben beérkezett indítványok voltak. Indítvány csak egy érkezett be. Beküldője Balog Géza, dési pénztári munkaadó kiküldött a következő indítványt tette: „Marasztalja a közgyűlés Garbai Sándor volt elnököt újabb közgyűlés megtartásával felmerülő költségekben. Választásokat szabálytalanul rendelte el, megsemmisítés és új közgyűlés szabálytalan eljárásának folyamánya. Megsemmisítés végett igazolja magát a szabálytalan eljárást, s minthogy ezt Garbai elnök követte el, ergo viselje is az újabb közgyűlés költségeit.”

Dr. Diószeghy József min. osztálytanácsos elnök bejelentette, hogy indítványozó indítványát visszavonta, majd köszönetet mondott a közgyűlés tagjainak, hogy a közgyűlés tárgysorozatát mindvégig türelemmel és komolysággal tárgyalta, a rendkívüli közgyűlést berekesztette.

Az Országos Pénztár új igazgatóságának megalakulása folyó hó 2-án ment végbe. Elnökké egyhangú közfelkiáltással Lukács Józsefet választották meg, akit mindeleelőtt dr. Diószeghy József min. osztálytanácsos üdvözl, kiemelve, hogy Lukács Józsefben az autonómia olyan férfiút ültetett az elnöki székbe, aki kvalitásainál és rátermettségénél fogva az érdekek súrlódásának központjában meg fogja állani helyét. Üdvözlő beszédében arra hívta fel az igazgatóság figyelmét, hogy minden körülmények között a legszigorúbban ragaszkodjék a törvényhez.

Lukács József elnök a következő beszéddel foglaltáéi az elnöki széket:

Tisztelt igazgatóság! Mélyen tisztelt Uraim! Ezelőtt másfél hónappal hálatelten elfogadva mondtam erről a helyről köszönetet; kétszeres a hálám most, midőn másodízben, emel az egyhangú közbizalom

az Országos Pénztár elnöki székébe. Uraim, az Országos Pénztár elnöki tisztségét én rendkívül magasra tartom. Erre a helyre eddig vagyoni helyzet, protekció és összeköttetések révén soha senki fel nem került. Tekintélyt és díszet ez állásnak az ad, hogy betöltésében mindenkor a becsületes önzetlen munka elismerése jutott kifejezésre. Ez a felemelő tudat, melyet Önök ne ítéljenek szerénytelenségnek, sarkal arra, hogy elsősorban arra kérem Önöket, hogy nagyértékű és egységes közreműködésükkel állandóan támogatni kegyesek legyenek. A tisztelt Igazgatóság soraiban fájdalommal nélkülözöm a lelépett igazgatóság nem egy buzgó harcosát, de megnyugtat az a remény, hogy ők majd künn az életben másutt érvényesítik itt szerzett becses tapasztalataikat. Helyüket más ügybuzgó férfiak foglalták el, kik – biztos a hitem – ugyancsak lelkes támogatói lesznek nagy ügyünknek. Szükséges is, hogy az eleinte két táborot alkotó érdekelt-ség hovatovább belássa azt, hogy a beteg munkás egészségének, az egészséges munkás élete fentartásának, mint a törvény legfőbb céljának szolgálata közös érdek és közös törekvés. Az a külön-külön való harcias készség, mely a gazdasági életben kettéválaszt bennünket, ebben a talajban gyökeret nem verhet, mert itt mindnyájunknak egy a bánatunk, de egy az örömünk is.

Az Országos Pénztár önkormányzata hivatott arra, hogy a törvény becsületes intencióit becsületesen végre is hajtsa híven kell tehát örködnünk az önkormányzat sértetlenségén és azon, hogy az autonómia mindig¹ törvényes utón, a munkásbiztosítás céljainak józan mérlegelésével, a szigorú és kérélhetetlen takarékoság elvének szemmel tartásával munkálkodjék. A takarékoság elvét azonban ne a

kislelkű kalmárok mértékével mérjük. Első pillanatra talán paradoxnak tetszik az az állítás, hogy egy ilyen par excellence humanitárius közintézmény vezetésében az üzletszerűség elvének is kell érvényesülni. Meg kell valósítani a gondos kereskedőnek azt az elvét, hogy a takarékoság nem merülhet ki abban, hogy a garast garasra halmozza, hanem hasznos befektetéseket kell létesítenie, melyek ha rögtön nem is, de idővel annál dúsabb gyümölcsöket teremnek. A munkásbiztosításban az adminisztráció olcsóbbá tétele, a járulékok behajtásának szigorítása, a munkabér kimutatások ellenőrzése a baleseti terhek csökkentésén kívül, melyeknek kedvező hatása gyorsan mutatkozik, ilyen gyümölcsöző beruházások többek között a következők: szanatóriumok, üdülőhelyek, dispensairek, továbbá a baleset elhárítás, a baleseti sérültek minél intenzívebben való gyógyítása. Mindezek az intézmények talán első pillanatra olybá tűnnek fel, mintha egyik vagy másik külön-külön munkaadó vagy biztosított érdeket szolgálna, de közelebbről szemügyre véve, összesen és együttvéve a legfontosabb munkaadói érdekek egyidejűleg a biztosítottak egyéni épségének is leghathatósabb védelmét szolgálják, fényes biztosítékául annak a mindig hangoztatott meggyőződésnek, hogy itt külön érdekek nincsenek, s a közös érdekek megvédésére pedig csak egy mód van, a legteljesebb harmonikus együttműködés, munkaadók és biztosítottak egyetértés és az Állami Munkásbiztosítási Hivatal jóakarató támogatása. Csak néhány szóban akartam Önök elé állítani ezt a nagy és gazdag munkaprogramot, melynek előkészítő munkáit az eddigi igazgatóságok már megalapozták. Reánk vár az a nagy feladat, hogy a megkezdett csapáson halad-

junk és ennek a nagy épületnek a pilléreit megerősítsük. Ebben a nagy munkában azonban szükségünk van teljes odaadással dolgozó, munkaerejét teljesen kifejtő, jól fizetett és elégedett tisztviselői karra. Figyelmünket tehát ki kell terjesztenünk a tisztviselők érdekeit érintő fontos kérdésekre is, melyek közül kiemelem a kerületi pénztári tisztviselők ügyét, az orvos ügyet és a nyugdíjintézményt. Sokat hallottunk és olvastunk az utóbbi időben a munkásbiztosítási törvény reformjáról. Ezekre a nyilatkozatokra, melyek többé-kevésbé nem autentikus helyről erednek, épen ezért reflektálni ezúttal nem kívánok. Csupán egy meggyőződésemet akarom hangoztatni, hogy a megvalósítandó reform bármilyen legyen is, ezt az intézményt, amely véleményem szerint feladatának magaslatán áll, retrograd irányba terelni nem szabad. Mindenesetre megnyugtató a kereskedelemügyi miniszter úr ama többszöri kijelentése, hogy az Országos Pénztár érdekeltségének meghallgatása nélkül reformjavaslatát a törvényhozás elé vinni nem fogja. Ismételten hálás köszönetet mondok bizalmukért és szeretetükért, amelyet életem legértékesebb eredményei közé sorozok, s amelynek kiérdemlése életem legszebb ambíciója.

Ezután egyhangú közfelkiáltással alelnökké választották meg Garbai Sándort és Méhely Kálmánt. Az elnökség tagjai lettek: Farkas Elek, Rohay Béla, dr. Gratz Gusztáv a munkaadók részéről. Peidl Gyula, Horovitz Gábor és Kitajka Lajos a biztosítottak részéről, dr. Diószeghy József, min. osztálytanácsos még az ülés folyamán bejelentette, hogy a m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal nevében Lukács Józsefet elnöki állásában megerősíti. *A felügyelőbizottság* is megtartotta alakuló ülését, elnökké Lerner Dezső

(biztosított), alelnökké pedig Glaser Gyula (munkaadó) választott meg egyhangú közfelkiáltással.

A baleseti szakbizottságok, a melyek a kártalanítási ügyeket és a választott bírósági ítéletek megfeleltetésének kérdéseit készítik elő, a következőképen szervezetetett meg: Első szakbizottság (szállítás, raktározás). II. Bánya-, kő- és földipar. III. Gép és fémipar. IV. Fa- és csontipar. V. Élelmezés. VI. Építés. VII. Vegyészet-, nyomda- és vegyes üzemek. A szakbizottságokban igazgatósági tagokon kívül közgyűlési kiküldöttek is helyet foglalnak. Tagjai szakmászúség szempontja szerint választottak, minden bizottságnak paritásos alapon 6 tagja van, kivéve a vegyes üzemeket tárgyaló VII. bizottságnak, amelynek szintén paritásos alapon 10 tagja van.

Sikkasztás- e az alkalmazottól levont pénztári járulékok visszatartása? Emlékeztet, hogy az orsovai kir. járásbíróság és a karánsebesi kir. törvényszék elmarasztalt egy munkaadót, mert az alkalmazottaktól levont pénztári járulékoknak a pénztárba való be nem szállításával a munkaadó a büntető törvénykönyvbe ütköző sikkasztást követett el. Ez ítéletek alapján a budapesti kerületi munkásbiztosító-pénztár több följelentést tett egyes munkaadók ellen, a levont járulékok visszatartásával elkövetett sikkasztás miatt. A följelentések eddig eredménytelenek voltak, mert a budapesti kir. ügyészség a vád képviselőt megtagadta azzal az indokolással, hogy a följelentett munkaadók a munkások béréből levont járulékok be nem szolgáltatása miatt azért sem követték el a sikkasztás vétségét, mert amikor az alkalmazottak a fizetésük vagy bérüknek csupán az őket terhelő járulékot meghaladó részét veszik fel a munkaadótól, a különbözetben

nem idegen ingó dolgot bíznak a munkaadóra, hanem csupán a fizetés vagy bér tekintetében létező követelésüknek egy részét engedik át a munkásbiztosító pénztárnak. A különbözet tehát, az alkalmazott javára fönmaradt követelési jog, amely a büntető törvénykönyv szerint meghatározott sikkasztásnak tárgya nem lehet. A kir. főügyész az ügyészség határozatát magáévé tette, aminek következtében a pénztár a vád képviselőt átvévén, a kir. törvényszék vizsgálóbírójához fordult kérvényével. A vizsgálóbíró a pénztárt elutasította szintén azzal a törvénymagyarázattal, hogy a munkások béréből levont járulékok a munkaadók kezében nem képeznek idegen ingó dolgokat. A kérdés most a vádtaadás előtt van.

Az alkalmazottak be nem jelentése által elkövetett kihágás. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter 1913. évi 83015/VI. D. számú rendelete értelmében az alkalmazottak be nem jelentése által elkövetett kihágásért a cég részéről teljes intézkedési jogkörrel felruházott üzletvezető nem felelős, ha ez az ipar-lajstromba bejegyezve nincs.

A tejszövetkezeteknél alkalmazottak nem esnek az 1907. évi XIX. t. c-ben körülírt biztosítási kötelezettség alá. így határozott a kereskedelemügyi miniszter, mert a tejszövetkezetekre a biztosítás kötelezettséget megállapító törvényes rendelkezések egyike sem alkalmazható.

A munkásbiztosítási kihágás hivatalból lévén üldözendő, a sértettnek az a kijelentése, hogy panasztát visszavonja, nem vonja maga után az eljárás megszüntetését. (Kereskedelemügyi miniszter 82.190/1913. VI. 3. sz.)

A tálás és fazekasmesterek üzeme balesetbiztosítási kötelezettség alá esik és pedig a bíróságok felfogása szerint azért, mert a fazekas és tálás mesterség a föld-

anyagok földolgozása fogalma alá tartozik, miután pedig a törvény 3. S-a 1-ső pontja szerint balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek a földanyagok törésével és földolgozásával foglalkozó munkások” a tálás és fazekas mesterek üzemeinek balesetbiztosítási kötelezettsége megállapítandó.

Kórházi ápolási költség megterítésére vonatkozó vitás ügyben annak a körülménynek, hogy a fél a fizetési meghagyás ellen 15 napon belül kifogásait nem érvényesítette, csak az a következménye, hogy a követelésbe vett összeg végrehajtható lesz, de nem fosztja meg a felet attal a jogától, hogy a követelés ellen érdemi kifogásait a köztartozásokra nézve megállapított elévülési határidőn belül ne érvényesíthesse. (Közigazgatási bíróság 1913 november 11. 7995/912. K. sz.)

A pénztár akkor is köteles a biztosított alkalmazott családtagjainak ápolásával fölmerült kórházi költséget viselni, ha a családtagnak korábban önálló keresete volt ugyan, ezt a keresetét azonban 35 nappal kórházba szállítása előtt betegeskedése miatt abbahagyni volt kénytelen. Ily esetben megbetegedés alatt azt az állapotot kell érteni, melyben a kóros állapot már akként lép föl, hogy a kórházi ápolás szükségessé válik. (Közigazgatási bíróság 1913 október 1. 3084/1913. K. sz.)

A mezőgazdaságban alkalmazott ipari munkások után visszamenőlegesen esedékes betegségyézési járulékok. Az 1913. XX. t.-c. életbe léptetése előtt a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál biztosításra kötelezett mezőgazdasági ipari munkások után kivetett járulékok ügyében a kassai kir. ítélőtábla ítélt elször s így a tábla abba a helyzetbe jutott, hogy meghatározhatta volna a régi és az új törvény egymáshoz való viszonylatát. A kir.

ítélőtábla azonban kitért e feladat elől és oly meglepő határozatot hozott, mely bizonyára élénk fel-tűnést fog kelteni az érdekelt körökben. A homonnai kerületi munkásbiztosító pénztár ugyanis gr. A. G. ellen az uradalmában fentartott gépjavitóműhelynél alkalmazott munkások után az új törvény hozatalát megelőző évekre kivetett biztosítási járulékok behajtása iránt iparhatósági eljárást indított, majd onnan elutasítatván, ügyét a rendes bíróság elé vitte s ez a két alsó fórum döntése után felülvizsgálat végett került a kir. ítélőtábla elé, mely mindkét alsófokú ítélet feloldásával a peres eljárást végzésileg megszüntette s e határozatát az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-ára alapította, mely szerint a betegség és baleset esetére való biztosításra fizetendő járulékok és díjak nem fizetés esetén közigazgatási úton közzadók módjára hajtandók be.

A törvénynek erre az intézkedésére támaszkodva, kimondta a kir. ítélőtábla, hogy *ilyen ügyek abszolúte nem képezhetik bírósági ítékezés tárgyát.*

Mellőzte e határozat indokolása teljesen a hivatkozott törvény 156. §-ára való utalást, mely szakasz pedig kifejezetten az ipartörvény 176. §-a szerinti eljárást jelöli meg e díjak kérdésében, tehát a megelőző iparhatósági eljárás kötelező volta mellett, ennek eredménytelen befejezése után a törvény rendes útjára utalja az ügyeket, mindössze azzal az eltéréssel, hogy az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél nem 8, hanem 15 napon belül fordulhat a rendes bírósághoz.

A táblai határozat indokolása ugyan koncedálja, hogy e díjak viselési kötelezettségének kérdése a bíróság hatáskörébe tartozhatik, de behajtása szerint nem. Ámde a törvény 156. §-a szövegéből ez ilyen kategorice aligha olvasható ki.

A járadékok visszamenőleges megállapítása. A m. kir. Állami munkásbiztosítási hivatal 2. sz. teljes ülési határozata kimondja, hogy járadék visszamenőleges megállapításánál a járadékot a járadékigény megnyíltánál a napjától számított teljes hónapokra kell megállapítani akkor is, ha a munkaképtelenség egy-egy foka nem tartott egy teljes hónapon át, hanem egy hónapnál rövidebb időhatáron belül alakul ki. Ezért az Országos Pénztárnak, visszamenőleg mindig olyan járadékot kell egy-egy hóra megállapítani, amint a sérült állapota a havi esedékességi napon volt.

Mezőgazdaságban létesített vasútnál alkalmazottak betegség és baleset esetére biztosításra kötelezettek. A vasúti üzem fogalmát a biztosítási kötelezettség szempontjából annak legáltalánosabb s legáltalósabb műszaki értelemben kell fölfogni, Minden sín páron l ebonyolított szállítási üzem biztosítási kötelezettség alá esik tekintet nélkül arra, vajjon közforgalmi, avagy saját vasúttal állunk-e szemben, vajjon a mezőgazdaság avagy a kereskedelem, esetleg személyi közlekedés érdekeit szolgálja-e a vasút és végül elemi avagy állati erő hajtja-e a kocsikat. (Kereskedelem-ügyi miniszter 86.889/913. VI. D. sz.)